

НЕПЭ КЪЫХЭТЫУТЫХЭРЭМ АЩЫЩХЭР:

Я 3-рэ нэкӀубгъор

Общественнэ движениеу «Народный фронт» зыфиӀорэм и Адыгэ шьолъыр къутамэ изэхэ-сыгъу, фэшъхьаф къэбархэр.

Я 5-рэ нэкӀубгъор

ЗэлышӀэрэ адыгэ тхэкӀошхоу КӀэрэщэ Тембот ирассказэу «Партизан шыпхъу» зыфиӀорэм щыщ пычыгъор.

Я 6 — 7-рэ нэкӀубгъохэр

ӀофшӀапӀэхэм цыфхэр аштӀэхэ зыхьукӀэ агъэфедэштхэ шӀапхьаӀэхэр.

**Мэзаем и 8-р — урысые
шӀэныгъэм и Маф**

Адыгэ Республикэм шӀэныгъэмкӀэ иӀофышӀэхэу
лӀытэныгъэ зыфӀтшыхэрэр!

Урысые шӀэныгъэм и Мафэ фӀэшӀ тыгу къыдделӀэу тышъу-фӀегушӀо!

Мафэ къэс шъуегугъоу шъулажьэзэ, Ӏофым творческэ екӀопӀа-кӀэ къыфӀежъугъотызэ, цыфӀлӀэпкъым лӀэныкъуаӀэхэр къыфы-зӀлушӀохых, цыфхэм ящыӀаӀэ нахэ зетегъӀпсыхьагъэ шъошӀы. ЩыӀэныгъэм илъэныкъо зэфӀшъхьафхэм пӀэрыт техно-логиехэр ащыжъугъэфедэзэ, тикъэралыгъо иӀэкономикэ изыкӀегъӀэтын, социальнэ инфраструктурэм хӀэхъоныгъэ егъӀшыгъэным шъуафӀлажьэ, политикэ унӀшъо тӀэрэзхэм якъыхэхынкӀэ мӀэхъанӀшхо зилӀэ Ӏофыр шъогъэцакӀэ.

Республикэм иӀэкономикэ ищыкӀэгъэшт кадӀрэхэм якъэгъэ-хьазырынкӀэ Ӏофышхо зӀшӀошъохы, Адыгеимрэ Урысыемрэ яхӀэхъоныгъэ шъуиӀахьышӀу хӀэшӀошӀыхьэ.

НыбджӀэгъу лӀаплӀэхэр, шъуисӀэнӀхьат епхыгъэ мӀэфӀкӀыр зыщыхӀежъугъэунӀфыкӀырэ мафэм тыгу къыдделӀэу тышъуфӀ-лӀаӀо псауныгъэ пытӀэ шъуиӀӀэнӀу, шъуитворческэ гуеты-ныгъэ къыкӀимычынӀу, гъэхъэгъаӀэхэр шъушӀынхъу!

**Адыгэ Республикэм и ЛӀышъхьэу
ТХЪАКӀУЩЫНЭ Аслъан**

**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ**

**Процент 68-рэ
хагъэхъуагъ**

Урысые Федерацием и Са-тыу-промышленнэ палатэ къызэ-ритыгъэмкӀэ, 2015-рэ илъэсыр къызыхьагъэм къыщегъэжьагъу Урысыем къыщыдагъӀкӀыр тхыльыплӀэ тхьапэм ыуасэ хӀп-шыкӀэу хӀэхъуагъ, ар процент 68-кӀэ нахэ лӀаплӀэ хъугъэ.

Ау ащ къышыуцугъэхӀп, гъэт-халэм и 1-м къыщегъэжьагъу процент 15-кӀэ гъэзет тхыльыплӀэ тхьапэм ыуасэ джыри къыхэ-хӀонӀу агъэнафӀ. Ащ ыуасэ къызӀэрӀдӀаӀогагъэм тельхьаплӀэ имыӀэу щытӀп, сыда пӀомӀэ икы-дӀэгъӀкӀынкӀэ агъэфедӀэрэ элек-тричествэм, логистикэм, хими-катхэм ауаси къыхэхъуагъ. Ау гъэзетым ӀофышӀӀэхэм зӀралыгъ-тӀэрэмкӀэ, процент 68-у къы-хагъэхъуагъэр бачӀэ.

— Мы илъэсым къыклоцӀ

тхыльыплӀэ тхьапэхэм ауасэ на-хьыбӀэрэ къызӀэрӀэхэмыхъоным хӀеплӀӀэнӀу къэралыгъом зыфӀ-тӀэгъазэ, — еӀо хӀэутын про-дукциехэр къыдӀэзыгъӀкӀыхэрэм я Гильдие игъӀцӀӀӀо дирек-торӀу Е. Шитиковам. — ӀӀкы-бым къыщыдагъӀкӀыр тхьапӀэу Урысыем къырашӀӀэрэм пылӀ по-шлинӀэр хӀэгъӀкыгъэныр игъоу тӀэлытӀэ. Сыда пӀомӀэ тхьапӀэр валютӀкӀэ тӀцӀфын фаеу мӀэхъу.

УахътӀэр къытажӀэрӀп. Арышъ, гумӀкыгъор псынӀкӀэу дӀэгъэзы-жыгъэным мӀэхъанӀшхо иӀэу експертхэм алытӀэ. Ар къы-далъытагъэу УФ-м иӀэкономикэ хӀэхъоныгъэхэмкӀэ ыкӀи промыш-ленностымыкӀэ иминистерствӀ-хэр мы Ӏофыгъом изӀшӀохын джыдӀдӀэм ыуж итых.

КӀАРЭ Фатим.

СыдӀэушӀтӀэу тыпсӀэушӀта?

2015-рэ илъэсым Урысыем иӀэкономикэ хӀэхъоныгъэхэр ышӀын-хэм ыкӀи социальнэ зыпкъ-итыныгъэ илӀыным фӀӀорышӀӀӀт ӀофтхьӀбзэ шъхьалӀэхэм яплан блӀкыгъэ тхьамафэм къыха-утыгъ. УФ-м и Правительствэ ыштӀэгъэ документыр пункт 60 мӀэхъу. Ащ хӀэхъӀ ӀофшӀапӀӀэр чӀэзынагъэхэм ыкӀи ипотекӀэр зымытыжышъухэрэм ӀэпыӀэгъу афӀхъугъэныр, иӀэкономикэм иотраслӀэхэм ыкӀи ӀӀкыӀб къӀэралхэм къащыдагъӀкы-рэ продукциехэр тӀэтыхэм-кӀэ зӀблӀэхъугъӀнхэмкӀэ предпрятиехэм ӀэпыӀэгъу арагъӀгъотыныр, бизнес цыкӀум хӀэцагъэхэм фӀэгъ-кӀотӀнхэр афӀшыгъӀнхэр, нэмыкӀхӀэри. Планым къы-дыхӀэлытагъ медицинӀм-рӀэ ӀӀзӀгъу уцхӀмрӀэ афӀгъэ-хьыгъэ лӀэныкъори.

АптекӀэхэр

ӀӀзӀгъу уцхӀэм ауасӀэхэм зӀхалӀӀӀэу ыкӀи псынӀкӀӀэу ахӀэмыхъоным фӀӀорышӀӀӀт амалхэр Правительствэм иплан къыдыхӀэлытагъ. ЗӀрагъӀнӀфагъэмкӀэ, мыщ фӀдӀэ продукциехэр къыдӀэ-зыгъӀкыхэрэм илъэсым къы-клоцӀ уасэм зӀ нахьыбӀэ хагъ-хӀон аӀӀӀкышӀтӀп. Джащ фӀдӀэу социальнэ ӀэпыӀэгъум ип-рограммӀэ епхыгъэу ӀӀзӀгъу уц-хэр зищыкӀагъэхэм зӀкӀӀӀм аӀӀкӀагъӀхьащтых. ӀӀзӀгъу уцыр сыд фӀдизӀу лӀаплӀэми, ӀӀкы-бым къыщыдагъӀкыгъэми, ар зӀрашӀцӀфыр уасэм зӀхьокыны-гъэхэр фӀэхъушӀтӀп. Ащ нэмы-кӀӀэу рецӀпткӀэ цыфхэм аӀӀкӀэ-хьӀэр импорнтӀэ препаратхэр щӀфыгъӀнхэм пае къэралыгъом ахъӀӀэ тедзӀэ къытӀупшыщт. «ЫпӀкӀэ рецӀптхэр къызӀэрӀа-тхыкышӀтыгъэхэм фӀдӀэу къы-ратхыкышӀтых, мылькӀумкӀэ зи пӀэрыохъу щыӀӀӀтӀп», — еӀо «АптӀечнӀэ гильдием» идирек-торӀу Елена Неволинам.

Банкхэр

Банкхэм охътӀэ къынхэр къы-зӀранӀкынынхэмкӀэ ӀэпыӀэгъу афӀхъушӀтых: яӀоф къызӀэтемы-уцоу чӀыфӀхэр (кредитхэр) атыштых. Ащ ишӀуагъӀкӀэ депозитхэмкӀи процентхэр атынхэ аӀӀӀкышӀт. ИӀэкономикэм иот-раслӀэ шъхьалӀэхэм кредитхэр аратынхэ амал щыӀӀӀным пае банкхэм сомӀэ триллион афа-тӀупшыщт. Мы мылькӀур нэмыкӀ лӀэныкъохэм апӀӀуагыгъэхьа-ным (гушӀыӀэм пае, валютӀэм ищӀфын) УФ-м и ГупчӀэ банк лӀыплӀӀӀт. Джащ фӀдӀэу кри-зисым къыхӀӀкыжынымыкӀэ пла-ным къыдильтӀэрӀэ ӀофтхьӀбзэ

шъхьалӀэхэр зӀрагъӀцакӀэхэрэм УФ-м и ЛӀытӀӀӀо палатӀэ гъуна лӀыфышӀт.

Тынхэр

УнӀэ предпринимательхэм ыкӀи патентымкӀэ Ӏоф зышӀӀ-хэрэм УФ-м ПенсиейхэмкӀэ ифонд, шӀокӀ зимыӀӀэ медицинӀ-нӀэ страхованием ифедераль-нӀэ фонд ыкӀи социальнэ стра-

къыдыхӀэлытагъэу финанс орга-низациехэм ыкӀи мы систе-мӀэр зыгъӀпсырӀэ предпряти-ехэм гумӀкыгъо зыпылӀ ак-тивхъу аӀӀкӀӀӀхэр (зӀкӀӀмкӀи 300-м ехъу) къэралыгъом ащи-щӀфыжышӀтых. Актив дӀӀхэм ахеубытӀэх уасӀэ зилӀэ вексель ыкӀи облигациехъу мы аужы-рӀэ уахътӀэм зиуасӀэ къеохыгъэ-хэр. Мыщ фӀдӀэ фьананс ин-ститут загъӀпсыкӀӀэ, ащ инве-

хованиемкӀэ фондым страхо-вой тынхэр арагъӀхьанхэр нахэ псынӀкӀэ къафӀхъушӀт. Ахэм амал хӀэхыгъэхэр яӀӀӀтых. Фонд зӀфӀшъхьафхэм страховой тын-хэр нахьыбӀэу арыхӀӀӀхэ къӀс, пенсиехэм ахагъӀхъонымыкӀэ амалӀу щыӀӀхэм зыкӀӀӀӀты, ме-дицинӀэ ыкӀи социальнэ стра-хованием ипрограммӀэхэм за-ушӀомбгъу.

**Къэралыгъо
мылькӀур**

ИӀэкономикэм илъэныкъо шъхьалӀэхэм хӀэхъоныгъэхэр ашӀынхэм Правительствэм ыналӀ тыригъӀышӀт. Ащ пае ахъӀӀэ ӀӀпӀӀӀгъанӀу щыӀӀр гъӀэфедӀ-гъэным имызакъоу, шӀуагъэ къэ-зымытырӀэ хъарджхэр бюджет-ым хӀэгъӀкыгъӀнхэ фае. Экспертхэм зӀралыгъӀӀэрэмкӀэ, ахэм япчъагъэ процент 15 — 20 фӀдиз мӀэхъу. Бюджетым ихъар-джхэм якатегориехэм япчъа-гъэ мы илъэсым проценти 10 фӀдизкӀэ нахэ макӀӀэ ашӀыштых. Хабзэм ежӀ зыпӀӀуигъӀхьӀэр ахъӀӀӀми къыщигъӀкӀӀӀт. Мыщ фӀдӀэ зӀхьокыныгъэхэр анӀсы-щтхӀп зыкӀӀӀуухъумӀжыныным, мӀ-къумӀӀ хъызмӀэтым, дунӀэ пшъӀрылӀӀу яӀӀхэм. СоциальнӀэ Ӏофыгъохэм апӀӀуагыгъэхьащ ахъӀӀэм нахэ хагъӀхъошӀт.

ЧыфӀхэр

«ЧыфӀэ дӀӀхэр» зыфиӀорӀэ банк Урысыем щагъӀпсышӀт, ащ

стиционнӀэ пайхэр къыдигъӀ-кынынхэ ыльӀкышӀт, ахэр бир-жэм щащӀштых. ГушӀыӀэм пае, мыр банк зыхъукӀэ иакцие-хэр ышӀӀнхэ амал иӀӀт. Сыд фӀдӀэу хъугъэми, предпряти-ехэм яӀофхэр нахэ псынӀкӀэ хъуштых, зычӀыпӀӀэ имытхъу хӀэхъоныгъэхэр ашӀынхэ амал аӀӀкӀӀӀышӀт.

ПсӀэупӀэр

ПсӀэупӀэ зӀрагъӀгъотыным пае мы илъэсым банкым чыфӀэ къылызыхын гухӀӀэ зилагъӀхъу, ау процентхэм зӀрахӀхъуагъэм къыхӀкыкӀӀэ ар къызыдӀэмыхъу-гъэхэм апае «СоциальнӀэ ипо-течнӀэ кредитованиер» зыфиӀорӀэ хӀэушъхьафыкыгъэ программӀэ зӀхагъӀуцонӀу Правительствэм предложе-ние къыхыгъ. Сыда ащ кыкӀырӀэр? ИӀэкономикэ кы-ныгъохэм яӀӀӀхъан псӀэупӀэ ащӀфынымыкӀэ лӀэжыаплӀӀу къа-хьырӀэр зыфимыкӀухэрэм ӀӀ-пыӀӀэгъу афӀхъугъэныр ары. Ащ къыхеубытӀэх псауныгъэр къэу-хъумӀжыныным, гъӀсӀэныгъэм ыкӀи шӀэныгъэм, культурӀэм, нэмыкӀ от-раслӀэхэм Ӏоф ащызышӀӀхэрӀ. Специалистхэм зӀралыгъӀӀэрэм-кӀэ, мыхэм ипотекӀэр къыра-хынымыкӀэ фӀгъӀкӀотӀнхэр яӀӀнхэ фае. Джащ фӀдӀэу ипотечнӀэ кредитхэр ыпӀкӀӀэ кызыхыгъэ-хэм псӀэупӀэ зӀрагъӀгъотыным е унакӀӀэ ашӀыным иӀофыгъуи зыщӀагъӀгъушӀӀӀтӀп, ахӀэми ӀэпыӀӀэгъу афӀхъуштых.

(ИкӀӀӀхъу я 2-рӀэ н. ит).

Сыдэуштэу тыпсэушта?

(ИкIэух). Ипотекэр

Банкхэм ипотекар кьалызы-хыгъэхэу валютэкIэ ыкIи тэтиахъшкIэ чIыфэр зымыпшы-ныжышхуэрэм ягумэкIыгъохэр дэгъэзыжыгъэнхэр Правительствэм иплан кьыдыхэлъытагъ. Финанс чIыплэ кIын ифэгъэмыш фэдэ цIыфхэм Iэпылэгъу афэхугъэным фэлорышIэшт программэ ащ фэгъэзэгъэ министрствэхэм мэзаер имыкIызэ кьагъэхъазырын фæе. Экспертхэм кызыралорэмкIэ, мыщ лъэныкIо пстэури кьыдыхэлъытэгъэн фæе: социальнэу мыухуэмэгъэ цIыфхэм охътэ гъэнэфæгъэм чIыфэр амытыжыын амал ятыгъэным кыщегъэжыагъэу ипотекар зэрапшыныжышты уахътэу щыIэм хэгъэхъогъэным нэсэу. ГуцыIэм пае, чIыфэр ильэс 20-м кыкIоцI атыжы-нэу щытыгъэмэ, ар ильэс 30-м нэс афызэкIэхъэгъэныр. Ау мыщ дэжыым банкхэми яшIо-игъоныгъэхэр кьыдэлъытэгъэнхэ, ахэм яахъшэ кызырээзэкIэ-кIо-кыштыт яцыхъэ телъын фæе.

ФэгъэкIотэнхэр

Бизнес цыкIум ыкIи гуры-тым хэцагъэхэм, унэе пред-принимательхэм ыкIи ежъ зиоф кызызэузыхыгъэхэм Iэпылэгъу афэхугъэныр пшъэрыль шъхъалэу планым кьегъэнафэ.

Ны мылкъур

Мы ильэсым ны мылкъур сомэ мин 453-рэ хуыгъэ. ЫпэкIэ амыгошчытыгъэ мылкъум изы Iахъэу сомэ мин 20 хуэрэр ны-тыхэм джы кызылэкIагъэхъан ыкIи зэрэфæхуэ ар агъэфедэн альэкIышты. Урысыем щыпсэурэ унэгъуабэм мы шыкIэр кызыфагъэфедэнэу экспертхэм альытэ.

Пенсиехэр

Мы лъэныкIомкIэ планэу агъэнэфæгъэм ипунктхэр зэкIэ гъэцэкIагъэхэ хуыгъэ. Мэзаем и 1-м кыщегъэжыагъэу пенсиехэм ахагъэхуагъ. ГурытымкIэ а пчъагъэр сомэ 1200-рэ мэхъу, сэкъатныгъэ зилэхэм сомэ 800-м Iахъэу кьафыхъэхуагъ. Ар процент 11,4-рэ мэхъу, 2014-рэ ильэсым инфляциеу щыIагъэм фэдиз. ПенсиехэмкIэ УФ-м и Правительствэ ыгъэнэфэгъэ планыр гъэцэкIагъэ хуыгъэ.

БлэкIыгъэ ильэсхэм инфляциер нахъ мэкIагъ, ащ кыыхэкIыкIэ 2012-рэ ильэсым пенсиехэр проценти 8,3-кIэ, 2013-рэ ильэсым проценти 10,1-кIэ кьалэтыгъагъэх. Мыгъэрэ индексациеу пIухъащт сомэ миллиарди 188-р бюджетым кытIу-пшыгъах.

IoфшIапIэ зимылэхэр

IoфшIапIэр чIэзынагъэхэм ыкIи джырэблагъэ ащ кьалы-гъэкIынэу щытхэм кьэралыгъор Iэпылэгъу афэхушты. 2015-рэ ильэсым мы лъэныкIом сомэ миллиард 52,2-рэ пIуагъэхъащт. Общественнэ IoфшIэнхэр ыкIи егъэдженхэр зэхэцэгъэнхэм мы мылкъум изы Iахъ кыыхахышты. Джащ фэдэу IoфшIапIэ зимылэхэм социальнэ тынхэр атырагошэнхэм фэшI федеральнэ бюджетым кыыхахыгъэ сомэ миллиард 30 фэдиз регионхэм афитIупшыну агъэнафэ.

Специалистхэм зэралытэрэмкIэ, Урысыем щыпсэухэу IoфшIапIэ зимылэхэм япчъагъэ джыри мин 650-м Iахъэу кыыхахышты ыкIи зэкIэмкIи ар нэбгырэ миллион 1,6-м Iэхъащт. Финансхэм, зекIоным, сатыу отраслэм епхыгъэхэм, джащ фэдэу фэлорышIэхэр зыгъэца-

зидентэу Владимир Путиным пшъэрыль шъхъалэу кыыгъэу-чурэр.

Утилизациер

Жыы хуыгъэ автотранспортхэр утилизацие шыгъэнхэм фэлорышIэшт программэм игъэцэкIэн кьэралыгъом лъыгъэкIо-тэшт, зэкIэмкIи ащ сомэ миллиарди 10 фэдиз пIуагъэхъащт.

Финансхэр

Планым кьыдыхэлъытэгъэ IoфшIабзэхэм зэкIэмкIи сомэ триллиони 2,332-рэ апIуагъэхъанэу агъэнафэ. Ау мы пчъагъэм джыри зэхъокIыныгъэхэр фашIынхэ альэкIышты.

ХэбзэIахъхэм, транспортым, энергетикэм, тазырхэм, нэмыкI лъэныкIохэмкIи шIэгъэн фæе-хэр, сэкъатныгъэ ыкIи гъот макIэ зилэхэм Iэпылэгъу афэху-гъэныр, экономикэм хэхоныгъэхэр ышIынхэр ыкIи кьэра-лыгъом социальнэ зыпкыты-

кIэхэрэм ашыщыбэм яIoфшIапIэ чIыплэхэр чIанэнхэм ишынагъо щыI. Мы аужырэ мазэхэм кыы-зэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, цIыфхэм ахъшэу алэкIэлъыр зэрафимы-кьурэм кыыхэкIыкIэ концертхэм, кафехэм, ресторанхэм нахъ макIэу Iохэ хуыгъэх, банкхэм чIыфэр кьаIахынкIэ мэ-щынэх, IэкIыб кьэралыгъохэм защызгъэпсэфыхэрэми япчъагъэ хэпшыкIэу кыышыкIагъ.

Къуаджэр

Мэкъумэщ хызмэтым хэ-хъоныгъэхэр ышIынхэм фэшI федеральнэ бюджетым кьы-кIышты ахъшэу тедзэу сомэ мил-лиард 50 хуэрэр шъолъырхэм атырагошэшт, нэмыкI Iэпылэгъури планым кьыдыхэлъытагъ. Мыщ фэдэ екIопIакIэм ишIуа-гъэкIэ мэкъумэщ предприятия-хэм зыпкъ итэу Ioф ашIэшт, ахэм чIэнагъэу ашIыхэрэр нахъ макIэ хуыштых. Ахэм ахъшэу алэкIэлъым хахъо кьэс, IэкIыб кьэралхэм кьащыдагъэкIырэ продукцияхэу тикъэралыгъо кырашэнхэ фимытхэр зэблэ-хуыгъэнхэмкIэ амалышIухэр яIэхэ хуышты. Ары УФ-м и Пре-

ныгъэ илъыным фэлорышIэшт IoфшIабзэхэр планым кьыдыхэлъытагъэх. Ахэр гъэцэкIагъэхэ зэрэхуэрэм бэкIэ елъытыгъэшт цIыфхэм ящылэкIэ-псэукIэ зы-фэдэштыр.

Кризисым пэшIуекIорэ пла-ным кьыдилытэрэ IoфшIаб-зэхэр Адыгэ Республикэм ща-гъэцэкIэнэу зэрагъэнафэрэр зэдгъашIэмэ тшIоигъоу струк-турэ зэфэшъхъафхэм, ведом-ствэхэм зафэдгъэзагъ. Кьэра-лыгъом кыыгъэуцугъэхэ пшъэ-рылхэр шIокI имылэу зэрагъэ-цэкIэштхэр пстэуми кьалыагъ, ау ахъшэу Iэпылэгъу зэрящыкIа-гъери кыыхагъэщы.

ЦIыфхэм зэралытэрэмкIэ, джырэ уахътэ анахъ Ioфыгъо шъхъалэу кьэралыгъом зэшIуи-хын фаер продукцияхэм, Iэ-зэгъу уцхэм ауасэхэр кьэзы-Iэтыхэрэм апэшIуекIогъэныр, коммунальнэ фэлорышIэхэм альэныкIокIэ щылэ тарифхэр зыпкъ итынхэр, социальнэ рэ-хъатныгъэ Урысыем илъыныр арых. Адыгеим щыпсэухэрэ-ми ащ дырагъаштэ.

**Къэзыгъэхъазырыгъэр
ТХЪАРКЪОХЪО Адам.**

Нахъ лъэшэу агъэпшыттыгъ

Ешъуагъэу рулым мызэу, мытIоу кIэрытIысхъагъэхэу кыыхагъэщыгъэхэм уголовнэ пшъэдэкIыжъ зэрарагъэхъыштым фэгъэхыгъэ Законом Урысыем и Президентэу Влади-мир Путиныр кIэтхэжыгъ. Ащ тызхэт ильэсым ибэдзэогъу мазэ иапэрэ мафэ кыщегъэжыагъэу кIуачIэ илэ мэхъу.

Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс кьыдилы-тэгъэ шапхъэхэм атетэу ешъуагъэу автомобилыр зе-зыфэхэрэм зэрадзекIоштыр кызынэфэщтыр ятIонэрэу ешъуагъэхэу кызагъэуцухэкIэ е зэрешъуагъэхэр агъэ-унэфынэу зафэмыкIохэкIэ ары. Арышъ, зы ильэсым кыкIоцI цIыфыр ешъуагъэу рулым кIэрысэу ятIонэрэу кызаубыткIэ, ащ административнэп, уголовнэ пшъэдэкIыжъ рагъэхъыштыр.

Шъоным е наркотикхэм апкъ кьыкIэу утэшъогъэ во-дителым тазырышхо, сомэ мин 200-м кыщегъэжыагъэу 300-м нэсэу, рагъэтышт е сыхъат 480-рэ Ioф рагъэшIэшт. Джащ фэдэу егъэзыгъэ Ioф хэлъэу ильэситIо агъэлэ-жъэн е ильэситIу ипIалъэу агъэтысын альэкIышты. Ащ нэмыкIэу, IэнэтIэ зэфэшъхъафхэр ильэсишым кыкIоцI ыгъэцэкIэнхэ фимытэу тырагъэпытыхъащт.

Ешъуагъэр зэрыс машинэр нэмыкI автомобилым еутэки цIыфэу исыгъэр ригъэулыкIыгъэмэ, ащ ильэси 2-м кыы-щегъэжыагъэу 9-м нэс, нэбгыритIу ригъэулыкIыгъэмэ ильэси 4-м кыыщегъэжыагъэу 9-м нэс тыралъхъан альэкIышты. Зэрагъэтыштыт палъэр зэрэутэшъогагъэр зыфэдиизыгъэми елъытыгъэшт.

Джырэ уахътэм водителыр ешъуагъэу рулым кIэры-сыгъэмэ е зэрешъуагъэр кызыцагъэнэфэшт медучреж-дением афэмыкIуагъэмэ, ащ административнэ пшъэдэ-кIыжъэу сомэ мин 30 рагъэты, машинэр зэрифэн фи-мытэу итхылхэр ильэсрэ ныкIорэ-тIуIкIэ Iаых. ЯтIонэрэу ешъуагъэу кьагъэуцугъэмэ, тазырэу рагъэтырэр сомэ мин 50, зефэн фитыныгъэр ильэси 3 ипIалъэу Iаых.

ПАТЯКЪО Ичрам.

Полицием иподполковник.

ДЕПУТАТЫМ ИЕГЪЭБЛЭГЪЭНХЭР

Социальнэ Ioфыгъохэм нахъыбэу агъэгумэкIых

ЧIыплэ тхъамафэм тегъэпсыкIыгъэу Кьэралыгъо Думэм идепутатэу Натхъо Разыет зэрэ Урысые политическэ партиеу «Единэ Россия» и Тхъаматэу Дмитрий Медведевым Общественнэ егъэблэгъапIэу Адыгэ Республикэм щыриIэм хэдзакIохэр щыригъэблэгъагъэх. Ащ кыыщалэтыгъэ темэ шъхъалэхэу щытыгъэх унэ-коммунальнэ хызмэтым, Iээзгъу уцхэр алэкIэгъэхъагъэнхэм ыкIи социальнэ обеспечением япхыгъэ Ioфыгъохэр.

Кьалэу Мыекъуапэ щыпсэ-урэ нэбгырэ зауIэм депута-тым зыкыфагъэзагъ комму-нальнэ фэлорышIэхэм ащыш-хэмкIэ телъхъапIэ щымыIэу гъэлорышIэкIо компаниехэм та-рифхэр кызыралэтыхэрэмкIэ. Ахэм ифэшъошэ правовой уасэ афэшIыгъэным фэшI депутатым лъэтемытэу кIэупчIэнхэр афа-ригъэхыгъ ифэшъошэ джэуап кьэзытыжыын зылъэкIышты кьу-лыкIухэм.

ИмэхъанэкIэ ахэм анахъ цыкIлугъэп республикэм икIэлэ шъхъалэу щыпсэурэ нэмыкI хэдзакIом кыIэлэтыгъэри. Ащ ишъхъэгъусэу я 3-рэ купым хэхъэрэ сэкъатныгъэ зилэм зэрифэшъуашэм тетэу Iээзгъу уцхэр кьырамытыхэу охътабэ зэрэтырагъэшIагъэр ащ зэхи-фы шIоигъуагъ. А Ioфым изэ-хэфын ежъ ышъхъэкIэ лъып-лъэнэу депутатым ыпшъэ риль-хъажыгъ.

Социальнэ мэхъэнэ гъэнэ-фагъэ зилэ упчIэмкIэ депута-

тым зыкыфигъэзагъ станицэу Ханскэм щыпсэурэ бзылфы-гъэми. Материальнэ кьыныгъо-хэм зэрахэтым кыыхэкIэу, ащ бэшагъэ зычIэс иунэ газыр раригъэщэн зимылъэкIырэр. Социальнэ программэхэу агъэ-цэкIэжыхэрэр кьыдалытэхэзэ, а кьыныгъом изэшIохыкIэ хуышт амалыр кьагъотын фæуе де-путатым иIэпылэгъухэм пшъэ-рылэ афишIыгъ.

— ЦIыфхэм кьатыгъэ упчIэ-хэм джыри зэ кьаушыхъаты-жыы Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Пути-ным цIыфхэм ясоциальнэ Io-фыгъохэр пстэуми апэ игъэ-шыгъэнхэмкIэ позицияеу зыди-лыгъхэм, анахъэу экономикэ конъюнктурэр уигъэрэзэнэу зы-щыгъэгъэпсыгъэ лъэхъаным кьэралыгъо мэхъанэу яIэр, — кIигъэтхыгъ Натхъо Разыет.

КЪАНДУР Анзор.

Урысые Федерацием и Фе-деральнэ ЗэлукIэ и Кьэралы-гъо Думэ идепутат иIэпылэгъу.

ЗэлукIэ гъэшIэгъон

Палохэм ятарихъ, язэфэшъхъафыгъэ фэгъэхыгъэ IoфшIабзэ мы мафэхэм Мыекъопэ кьэралыгъо гуманитар-техническэ колледжым щыкIуагъ. Ащ кьырагъэблэгъагъэх Адыгэ республикэ Лъэпкъ тхылъеджапIэм иIoфышIэхэр.

IoфшIабзэм пшъэрыль шъхъалэу илагъэр студентхэр палохэм ятарихъ нэлуасэ фашIы-гъэнхэр, ахэм мэхъанэу яIэр агурагъэлоныр ары. Мыщ фэгъэхыгъэ литературэ зэфэшъ-хъафхэр Лъэпкъ тхылъеджапIэм щагъотынхэ зэралытэщтыри ныбжьыкIэхэм кьафалотагъ. Америкэм щыпсэурэ шIэныгъэлэжхэм зэра-

гъэунэфыгъэмкIэ, цыфым палыу щыгъым теп-лэ гъэнэфагъэ кьыреты, зыхэтхэм кьахегъэщы.

«Вековая история и традиции» зыфилорэ электроннэ лъэтегъэуцор IoфшIабзэм кьэблэгъэ-гъэ ныбжьыкIэхэм кьарагъэлъэгъугъ. Палохэм ятарихъ, ащ мэхъанэу иIэр, уахътэм диштэу зэрээзэхъокIыштыгъэр студентхэм кьафалотагъ.

Студент ныбжьыкIэхэм гъэшIэгъонэу, ящылэ-ныгъэкIэ кьашъхъапэжынынэу мы зэлукIэм кы-хахыгъэр бэ. ЫпэкIи мыщ фэдэ IoфшIабзэхэр колледжым иIoфышIэхэм зэхашэнхэу агъэна-фэ, студентхэм яшIэныгъэхэм зэрахагъэхъо-штым ахэр яшъыпкъэу пылтых.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.

Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэ лъэшэу гухэкI щыхъоу продюсерэу, режиссерэу, сценаристэу, Урысыем икинематографистхэм я Союз хэтэу Нэгъэплъэ Аскэрбый Нэхъу ыкIом фэтхъаусыхэ янэ идунай зэрихъожыгъэм фэшI.

Республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредакцияе щыла-жъэхэрэм гухэкIышхо ащыхъоу фэтхъаусыхэх сценаристэу, продюсерэу, Урысые Федерацием икинематографистхэм я Союз хэтэу, режиссерэу Нэгъэплъэ Аскэрбый Нэхъу ыкIом янэу Цурэ Мусэ ыпхъур зэрэщымылэжыым фэшI.

Юфыгыуабэ кыщалэтыгъ

Общественнэ движениеу «Народный фронт» зыфилорэм и Адыгэ шьолгыр къутамэ псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ анахь зигъо къэсыгъэ Юфыгъохэм защытегушыIэгъэ зэхэсыгъо мы мафэхэм зэхищэгъ. Ащ хэлэжыагъэх Адыгеим псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иминистрэу Мэрэтыкьо Рустем, мы министерствэм и ЮфышIэхэр, общественнэ организациехэм яллыкIохэр.

ЖьоныгъуакIэм аштэгъэ унашъор гъэцэклагъэ зэрэхъурэм, медицинэм ылъэныкъокIэ Юф зышIэхэрэм япчъагъэ зэримыкъурэр ыкIи Iэзэгъу уцхэм афэгъэхьыгъэ Юфыгъохэм зэхэсыгъом ащытегушылагъэх.

Мэрэтыкьо Рустем кызырлыуагъэмкIэ, мы аужырэ илъэхэм медицинэм хэхьоныгъэхэр ышIынхэм фэшI федеральнэ

ыкIи республикэ бюджетым щыц ахьщэу къатлупщыгъэр макIэп. Ащ ишIуагъэкIэ Адыгеим ит сымэджэщхэм апае аужырэ шапхъэхэм адиштэрэ Iэмэ-псымэ зэтэгъэлсыхьагъэхэр зэрагъэгъотыгъэх. 2014-рэ илъэсым фельдшер-мамыку пунктих республикэм кыщызылауахыгъ. Ащ нэмыкIэу Адыгэ республикэ клэлэцIыкIу клиническэ сымэджэщым епхыгъэу клэлэцIыкIухэм

япсауныгъэ зыщызэтрагъэуцожьырэ (реабилитационнэ) отделение агъэлсыгъ. Адэбз узыр игъом кыхыгъэщыгъэным фытегъэлсыхьыгъэ агъэкощырэ комплекс республикэм иIэ хъугъэ. Ахэм ямызакъоу, IэпыIэгъу псынклIэм пае автомобилэу 8 зэрагъэгъотыгъ.

— Псауныгъэм икъэухъумэн фэгъэхьыгъэ Юфыгъоу зэшIотхыгъэр макIэп, ау джыри тызыпылын фэе лъэныкъоу тилэр бэ, — игушыIэ кыщыхыгъэщыгъ Мэрэтыкьо Рустем. — БлэкIыгъэ илъэсым зидунай зыхъожьыгъэхэм япчъагы кыкличыгъэп. Гъогу хъугъэ-шIагъэхэм ахэклаудэхэрэм япчъагы хэкIыгъэп. Автомобилэу зэутэ-кыхэрэм арыс цыфхэм шьобжхылыгъэу атешагъэ хъухэрэм апкъ кыкIыкIэ IэпыIэгъу псын-

клэр къэмысызэ цыфхэм апсэ хэкIы.

Джащ фэдэу медицинэм ылъэныкъокIэ гумэкIыгъоу къэуцухэрэм ащыц илъэсым нэмысыгъэу зидунай зыхъожьыгъэхэм япчъагъэ зэрэхэхъуагъэр. 2014-рэ илъэсым сабий 47-мэ апсэ хэкIыгъ. 2013-рэ илъэсым елгытыгъэмэ, пчъагъэр нэгырэ 11-кIэ нахьыб. Министрэм кызырлыуагъэмкIэ, хъугъэ-шIагъэ пэпчъ кызыхэкIыгъэр зэхафыгъ. Мы гумэкIыгъор дагъэ-зэжыным пае шэпхъакIэхэм адиштэрэ Iэмэ-псымэхэр зэрагъэгъотыгъэх, ахэм Юф ащызышIэщт врачхэр рагъэджагъэх.

Инсультыр гумэкIыгъо инэу кызырэнэжырэ зэхэсыгъом кыщалэтыгъ. БлэкIыгъэ илъэсым нэгырэ минитлоу мы узыр кызызэузыгъэхэм ащыцэу

800-мэ ядунай ахьожьыгъ. Гулпытфэ уэхэр зыщагъэхъужьырэ Гупчэм ящыкIэгъэ IэпыIэгъур сымаджэхэм игъом зэрэщарагъэгъотырэм ишIуагъэкIэ инфаркт хъугъэхэу зидунай зыхъожьыгъэхэм япчъагъэ нахь макIэ хъугъэу агъэунэфыгъ.

Сэкьатныгъэ зилэ общественнэ организациехэм ялыкIохэм джащ фэдэу гумэкIыгъоу ялэхэр зэхэсыгъом кыщалэтыгъэх. Фэгъэклотэн Iэзэгъу уцхэм ялофыгъуи тегушылагъэх. Мы лъэныкъомкIэ гумэкIыгъо зэрэхэмыфэщтхэр Мэрэтыкьо Рустем кылыагъ. Непэрэ мафэм ехъу-лIэу фэгъэклотэн зилэ нэгырэ мин 44-рэ республикэм ис, ау ахэм янахьыбэм Iэзэгъу уцэу къатэфэхэрэр амыгъэфедэу ахьщэ аштэ.

Поликлиникэхэм Юф ащызышIэхэрэм япчъагъэ зэримыкъурэр, медицинэ гъэсэныгъэ зэзыгъэгъотырэ ныбжьыкIэхэм ащыщыбэр ясэнахъаткIэ зэрэмылажьэрэр джащ фэдэу зэхэсыгъом кыщалэтыгъэх.

Зэрэ Урысыеу кызыэкIоплэщт форумэу УФ-м и Президентэу Владимир Путинэр зыхэлэжъэщтым тишьолпыр щызэхэщэгъэ народнэ фронтым илыкIохэр хэлэжъэщтых. Медицине IэпыIэгъур зерифэшъуашэу цыфхэм ягъэгъотыгъэным фэшI шIэгъэн фаеу альытэхэрэм япхыгъэ Юфыгъохэр ащ кыщалэтыщтых.

ПИАТЫКЪО Анет.

Сурэтыр Iэшьынэ Аслъан тырихыгъ.

Хъупхъэх

Къуаджэу Мамхыгъэ щыщхэу, зэшхьэгъусэхэу Зэфэс Светэрэ Абдулахьрэ ягугъу къэсшIы сшIоигъу. Мыхэр зэгурыло унагъоу мэпсэх, сабийхэр зэдапугъэх, аныбжыкIэ зыгъэпсэ-фыгъо уахьтэм нэсыгъэхэм, джыри Юф ашIэ.

ЮфшIаплэхэр зызэбгырэзыжхэм Абдулахь зы мафищымысэу унэгъо хъызмэтым ишыпкъэу зыритыгъэу хэтэрыкIхэр къегъэкIых. Свети ипсауныгъэ зызэщэкъом, ЮфшIаплэм кыIуыкIыжыгъэу унагъор зэрехъэ, ишхъэгъусэ IэпыIэгъоу иI. Яклалэхэри янэятэхэм акIырыплыхъэ зэделэжыых. Пшхъэ фэшIэщтым Юф ин, Юф цыкIу иIэп.

Светэрэ Абдулахьрэ аужырэ илъэхэм почтэм Iухьагъэхэу къоджэдэхэм гъэзетхэр афахыых. Тагъэразэ, игъом гъэзетхэри пенсиехэри кытлбагъэлэсых. Сыдигъуи нэгущоих ыкIи гукIэгъу ахэлъ.

Игъом гъэзетхэр кытфамыххэу тапэкIэ гумэкIыгъо тыхэтыгъ. Джы зыдгъэпсэфыжыгъ. Ащ пае къоджэдэхэр афаразэх. Уайи, осе, тыгъи ямыIэу япшъэрылхэр агъэцакIэх. Тэри ахэр ясабийхэм адатхъэхэу бэрэ тилэнхэу тафэлыало. ИлъэсыкIэу кыхьагъэр псауныгъэ пытэ ялэу рахынэу титэмашхъэкIэ тафэлыало.

**ХЬАГЪУНДЭКЪО
Щамсэт.**

Шэуджэн район.

КIэуххэр зэфэхьысыжыгъэх

НыбжьыкIэхэм пенсиехэм ыкIи социальнэ Юфыгъохэм яхьылIэгъэ гъэсэныгъэу яIэм хэгъэхьогъэным фэгъэхьыгъэ кампаниеу 2014-рэ илъэсым Адыгеим щызэхэщэгъагъэм икIэуххэр ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм щызэфэхьысыжыгъэх.

Зэрэ Урысыеу щыклогъэ Юфыгъоу «Пенсиехэм яхьылIэгъэ гъэсэныгъэм имэфэ зейкI» зыфилорэм игъусэу кампаниеу 2014-рэ илъэсым ичъэпыогъу и 15-м рагъэжыгъагъ. Адыгеим а Юфыгъор Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмкIэ ыкIи шIэныгъэмкIэ и Министерствэ яIэпыIэгъоу щызэхэщэгъагъ. Мы мафэхэм ПенсиехэмкIэ фондым ичIыплэ къулыкIухэм апшъэрэ

классхэм арысхэм ыкIи гурыт сэнэхъат зыщарагъэгъотырэ еджаплэхэм ачIэсхэм апае «пчъэ зэлухыгъэм имафэхэр» ыкIи къэкIухъанхэр ащызэхэщэгъагъэх. Ахэм атэгъэлсыкIыгъэу ныбжьыкIэхэр ащагъэгъо-загъэх ПенсиехэмкIэ фондым пшъэрылэу зэшIуиххэрэм ыкIи илофшIэн зэрэзэхэщэгъэ шыкIэм. Зы мэфэ закъом зэлукIэгъу 14 зэхэщэгъагъ, ахэм

студент ыкIи клэлэеджэкIо 500-м ехъу ахэлэжыагъ.

«Пенсие гъэсэныгъэм» ехьылIэгъэ курс икъур общеобразовательнэ еджаплэхэм къачIатлупщынэу щыт классхэм ыкIи гурыт профессиональнэ еджаплэхэм 2014-рэ илъэсым илонгъо кыщыублагъэу итыгъэгъазэ нэс ащарагъэкIугъ. Пенсиехэм яхьылIэгъэ хэбзэгъэуцугъэхэм, пенсие фитыныгъэхэр зэлугъэкIэгъэнхэм ишэпхъакIэхэм агъэнэфагъэхэр, аныбжь кызысыкIэ пенсиеу афагъэуцущтыр нахьыбэ шыгъэным иамалхэу щылэхэр ныбжьыкIэхэм къафалотагъэх. МэзитIурэ ныкьорэм къыклоцI пенсие гъэсэныгъэм ехьылIэгъэ уро-

Къэралыгъо мэшлогъэкIосэ къулыкъум къеты

Илъэсыр кызыхьагъэм щегъэжыагъэу муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» уцгъугъэхэмрэ хэкI зэфэшхьафхэмрэ гъогогъу 24-рэ машIо къакIэнагъэу шагъэунэфыгъ.

МашIом Адыгэ Республикэм зыкышымыштэным тегъэлсыхьагъэу, Адыгэ Республикэм и Законэу 2006-рэ илъэсым шышхъэлум и 10-м аштагъэу N 20-р зытетэу «МашIом Адыгэ Республикэм зыкышымыгъэштэгъэным ехьыллагъ» зыфилорэм, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым шэкIогъум и 29-м ышыгъэ унашъоу N 480-р зытетэу «Уц гъугъэхэм Адыгэ Республикэм лыгъэ щарамы-

дзынымкIэ шIэгъэн фаехэм яхьыллагъ» зыфилорэм адиштэу:

Урысыем ошIэ-дэмышIэ ЮфхэмкIэ и Министерствэ Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэлорышIэплэ шхъалэ игъоу фалъэгъу машIом зыкышымыштэнымкIэ шапхъэу щылэхэр къыдалгытэнхэм ыналэ тыригъэтынэу, уцыжхэр зэрагъэстырэр зэгъэшIэгъэным тегъэлсыхьыгъэуплъэкIунхэм ахэлэжъэнэу. Правовой лыапсэу яIэм ыкIи мылкъу лыпкъэу кызыфагъэ-

федэрэм ямылгытыгъэу организациехэм япащэхэм, чыгхатэхэр зылэжыыхэрэм, дачэ мыкоммерческэ объединениехэм:

— *уц гъугъэхэм лыгъэ арамьдзынэу, машIом зыкышымыштэнымкIэ шапхъэу щылэхэр къыдалгытэнхэу;*

— *зыгорэкIэ машIом зыкыштагъэу, уц гъугъэхэм машIо къакIэнагъэу зальэгъукIэ, Урысыем ошIэ-дэмышIэ ЮфхэмкIэ и Министерствэ Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэлорышIэплэ шхъалэ зыгъэлорышIэжынымкIэ къулыкIухэмрэ ашкIэ макъэ арагъэлунэу.*

Къалэу Мыекъуапэ иотделэу машIом зыкышымыштэным лыпылэрэм мы лъэныкъомкIэ шэпхъэ кызырэкIоу щылэхэр амыукъонхэу, машIо амышIынэу, яунэхэм къапэлугъ чIыплэхэм игъом уцхэр ащырахыкIынэу,

уц гъугъэхэр ащаугъоинэу арейо. МашIом зыкышымыштэнымкIэ шапхъэу щылэхэр зыукъохэрэм административнэ пшъэдэкIыж зэарагъэхьыщтыр агу къегъэ-кIыжы.

МашIом зыкыштагъэу зышъульэгъукIэ, ащ лыпылэу телефонэу 01-мкIэ мэшлогъэкIосэ къулыкъум шъутеу. IэпыIэгъур къэсыфэ цыфхэм ягъэкощынкIэ ыкIи машIом игъэкIосэнкIэ шъуфэлъэкIыщтыр зэкIэ шъушIэ.

МашIом зыкышымыштэным епхыгъэ ЮфыгъохэмкIэ Урысыем ошIэ-дэмышIэ ЮфхэмкIэ и Министерствэ Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэлорышIэплэ шхъалэ ицыхъэшIэгъу телефонэу **56-80-78-мкIэ** е Къыблэ шьолпыр гупчэм ицыхъэшIэгъу телефонэу **8-863-240-66-10-мкIэ** шъутеон шъульэкIыщт.

**МашIом зыкышымыштэнымкIэ къалэу Мыекъуапэ икьэралыгъо инспекторэу
С. С. ДАВЫДОВ**

КЪУАДЖЭМ ИЦЫФ ПЭРЫТХЭР

Аскэр цыфышы, Иофшлэклошху

Непэ зигугъу къэтшыштыр, тигъзетеджэхэр нэлуасэ зыфэтшыштыр Теуцожь районымкӀэ Пэнэжьыкыуае шызэхэщгъэ фирмэу, гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиӀэ обществэу «Дортранссервис» зыфи-лорэм ипашцэу Хьабэху Аскэр.

Аскэр нэбгырэ 350-м еху зышылэжьэрэ Иофшлэлэшо къы-зэлуихын ыӀэкӀыгъ. Хьылъэзе-щэ автомашинэшхоху КамАЗ-хэр, Тонархэр иӀэх. Асфальтыр къэзышырэ заводри, ар зы-гъэтшылырэ машинэхэри, цыф-хэр зэрэзэрэщэхэрэ автобус-хэри агъэфедэх, крани, тракто-ри ачыкӀлэрэп. Сыд фэдэ Иоф-шлэн фежыагъэхэми зыгорэм емылӀэлухуэ, псынӀкӀэу, непэрэ шэпхакӀэхэм адиштэу зэ-шуахых.

Дисциплинэр пытэ, лэжыап-

кӀэр ины, ар игъом араты. Фир-мэм ипашцэ цыфхэм афэгумэ-кӀы, ренэу ахэт, зыфэныкӀохэр зэрегъашӀэх, афегъэцакӀэх.

ЗэкӀэмэ анахь шъхьалэу къэ-логъэн фаер тыдэ цылэжыа-гъэхэми Иоф зыфашӀагъэхэр къа-фэразэхуэ къызэрэкӀожыхэ-рэр ары. Яхуапхыагъэрэ якыу-лайныгъэрэ тигъунэгъу Красно-дар краим цызэпӀашӀагъ. Красно-дар ипашцэхэм къалэм иурам шъхьалэ асфальткӀэ арагъэгъэп-кӀэнэу цыхьэ къызыфашӀыгъэ-хэри обществэу «Дортранссер-

висым» Иофшлэхэр ары. Ащ нэмыкӀэу къэлэ аэропортым, урамхуэ Московскаям, Красноармейскэм, нэмыкӀэхэми Иоф ашӀагъ. Джащ фэдэу Аскэр игъогушӀхэр Новороссийскэ, Геленджик, Архипо-Осиповкэм арагъэблагъэх.

Краснодар краим игубернато-рэу Александр Ткачевым иуна-шъокӀэ Хьабэху Аскэр меда-лэу «За выдающийся вклад в развитие Кубани» зыфилоу ящэ-нэрэ лъэгаплэ зилэр къыфи-гъэшъошагъ. КӀымэфэ Олимпиа-

дэм иобъектхэм яшӀын чанэу зэрэхэлэжыагъэм фэшӀ краим иадминистрация рэзэныгъэ тхыӀ къыритыгъ. Краснодар краим псэолӀэшӀынымкӀэ, архитектурэм-кӀэ ыкӀи гъогу хьызмэтымкӀэ иминистрэу В. Жуковми щыт-хуэ тхыӀ къыфигъэшъошагъ.

ГъогушӀхэм Адыгэ Республи-кэми макӀэп Иофэу щэгъэцекӀа-гъэр. Мыекыуапэ иурамэу Пио-нерскэм (урамхуэ Чкаловамрэ Школьникмрэ азыфагу) идэгъу-гъэкӀэ Шъачэ зэрэщашӀыгъэм къышамыгъакӀэу асфальт ты-ральхыагъ. Гъогум тет тамыгъэ-хэр зэблахуыгъэх, ошхуэ къеш-хырэр зыдэчъэшт лъэныкӀо-хэр агъэпсыгъэх. Джы урамэу 8 Марта зыфилорэм нэсэу гъо-гум асфальт тыральхыашт. Иоф-шлэнэу агъэцекӀэштхэм сомэ миллион 43-рэ фэдиз атефэшт.

Аскэр бэмэ ишӀуагъэ аре-гъэкӀы. Ахэр — сымаджэх, пен-сионерых, еджаплэх, лэзаплэх, ИофымкӀэ ветераных, нэмыкӀых.

Джащ фэдэ кӀэлэ чанэу зи-лофкӀэ гъэхьагъэ зышӀэу, цыф-

хэм лэпылэгъу афэхьоу, зыкыуа-джи, зирайони зыгъэлӀаплэхэрэ Хьабэху Аскэр Адыгэ Рес-публикэм и Лышхьэ «Адыгэ Республикэм и Щытхуэзехь» зыфилорэ цӀэ лӀаплэр къыфи-гъэшъошагъ.

Аскэр янэ-ятэхэр зыфэдагъэ-хэр сигуапэу зышӀэщыгъэхэм агу къэзгъэкӀыжыи сшӀоигъу. Ятэу Хьисэ Пэнэжьыкыоэ гъо-гушӀ участкэм итхьамэтагъ. ЦыфышӀугъ, хьалэлыгъ, Иофш-лэкӀошхуагъ. Янэу Нурыет кӀэ-лэегъэджагъ, ныбжьыкӀэхэм яплун пылыгъ, лэдэб хэлъу, бзылӀфыгъэ луш-шъабэу щытыгъ. Адыгэ Республикэм гъэсэн-гъэмкӀэ изаслуженнэ ИофшӀагъ.

Аскэр ышэу Юрэ бизнесмен, бэрэчэт, гукӀэгъушӀ. Ышыпхьоу Заремэ «Теучежские вести» зыфилорэ гъэзетым иредакция Иоф шешӀэ.

Янэ-ятэхэр щымылӀэжыхэми, къэнагъэхэр зэфэсакыжыых, цыфыгъэ ахэлъэу ягъэшӀэ гъогу рэкӀох.

НЭХЭЕ Рэмзан.

ТЕКӀОНЫГЪЭШХОР КЪЫЗЫДАХЫГЪЭР ИЛЪЭС 70-рэ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКӀ

Къуижь Хьазэртал Шумафэ ыкӀор тыгъэгъазэм и 25-м 1909-рэ илъэсым къуаджэу Мамхыгъэ къышыхуыгъ. 1932-рэ илъэсым Адыгэ кӀэлэегъэджэ техникумыр къалэу Красно-дар къызыщехуэ ужым къыщегъэжыагъэу заор къежъэ-фэ нэс кӀэлэегъаджэу икыуаджэ Иоф щышӀагъ. КапитаныцӀэр къыфагъэшъошагъэу ТекӀоныгъэшхом ыуж ихэку къыгъэ-зэжыгъ. 1994-рэ илъэсым нэс ищытхуэ аригъалоу зыфа-гъэзэрэ Иофхэр ышӀагъэх. КъыкӀэлъыкӀорэ усэхэр Къуижь Хьазэрталрэ ишхьэгъусэу бэмышӀэу зиилъэс 89-рэ ха-гъэунафыкыгъэу Къуижь Хьанрэ афэгъэхьыгъэх.

ПЭНЭШЪУ Хьазрэт

Нысэ Дышъ

Аухыгъ бэмышӀэу заор,
ТекӀоныгъэшхор — тфэхыишъ.
Унагъом къыхьомэ шъао,
Фалощтыр зы: Нысэ Дышъ!

Бэрсэймэ япхуэ дахэу Хьанэ
Къуижь Хьазэртал къыцагъ.
ЛакъомкӀэ ренэу гупцӀанэу,
Бын шӀагъо фиgъэбгъуагъ.

Зы шъаом ыуж зы шъау —
ЗэкӀэлпыпыт, тфыунай.

КӀалэ пэпчъ шхончыр пфагъаоу,
Щытхуэр сыдигъуи Хьан пай.

Унагъор зыгъэунагъорэр
Бэрсэймэ япхуэ, уихуапхыагъ.
УсэкӀэ адезгъэштагъэр:
Ны-лӀыхуэжъ къыуалопхыагъ.

БгъэшӀагъэр арэп, бгъэшӀэщтыр
ЛӀэшӀэгъумэ апхырэрэкӀ.
Лъфыгъэмэ пфагъэкӀотэщтыр,
Ныбжьырэу пфэрэмэфэкӀ.

Къуижь Шумафэ ыкӀуитӀу — лы мафэх

Къуижьхэм ренэу
ЯлӀэпкъ шэныгъ:
ЩылакӀэ къазытрэр —
Ячаныгъ.

ИофшӀэгъу хъумэ,
ЫшӀлэрэп щыс.
Къуижь Шумафэ —
Къохэм ящыс.

Мамыр щылакӀэр,
Сыдэу утхьагъу!
Тыгъэр къеыхуэ,
Орэщэджагъу.
Лажъэ, кӀэугъуай,
О зыгъэпсэф.

ЗэкӀэ тэц пай,
Титыгъэ нэф.
Джар иунашъоу, —
Унагъор щыӀ.
Ащ епэсыгъэр —

Щытхуэ гушыӀ.

... Мамыр щылакӀэр,
Сыдэу утхьагъу.

Зао къэзышӀлэр, —
Фашист утхьагъу.

Къуижьы зэшхэр:
Хьалим, Хьазэртал, —
Пыим фэшъухыщтыр

Хьадэгъу, аджал.
Къуижь Шумафэ
ЫкӀуитӀу, лы мафэх:

Хъупхыагъэх зэшхэр,
Непэ — лы хафэх.

Пыим жэхахьэх,
Пыймэ ябэных,
Арагъэгъотрэр —
Чы закӀэу бэных.

Къуижь Хьазэрталэ
КъыкӀимылагъ.

ПлӀэунае заом
КъышӀаулагъ.

Елазэх, псаоу зыхъужырэм —
лашэр

ӀэкӀэлъэу, елгы
Къуижь лы пхъашэр.

Зоопищмэ: Брянскэм,
Темыр-Къохаплэм

ЫкӀи Прибалтийскэм —

Щыфалауагъ уай-уай!
Сэц пай, сэц пай!

Хэгъэгум пай!
Мамыр щылакӀэм

Бэрэ фэзэщыгъ.
Капитан хъугъэу
Къыгъэзэжыгъ.

Къуижь Хьазэрталэ —
«Янэ лӀэу къыльфыгъ!» —

Языгъэлуагъэр —
Ежъ ицӀыфыгъ.

Мо лы пхъэшагъэм
Фагъэшъошагъэр:
Орден, медаль!

Къуижь Хьалими
Ыуж къынагъэп,
Ыпсэ етыфэ,

ЫлӀэкӀ къэнагъэп.
ТыкӀошэу Польшэм
ИкӀалэу Познань,

В братской могиле
Герой наш узан...

... Къуижь Шумафэ
ЫкӀохэр мафэх:

ТекӀоныгъэшхом
Щыщы лы хафэх!

ЛЪЭПКЪ ФЕСТИВАЛЫР

Шъукъеблагъ джэгум

Къэзэрэщгъэ ныбжьыкӀитӀум афашӀырэ нысэиш джэгум хэбзэ гъэнэфагъэхэр хэлхэу, пчэгум хьатыякӀор щыунэшьошӀэу, пшъашӀэхэр дахэу са-тырэу зэготхэу, нахьыжъхэм ячӀыплэхэри гъэнэ-фагъэхэу адыгэхэм, ижъыкӀэ къышыублагъэу, ашӀэу щытыгъ.

Ащ фэдэ шэпхъэ чэпхыгъэ-хэр мэкӀэ-макӀэу уахътэм зы-дихьыжыгъэх, адыгэ джэгур зэрэзэхэщтыгъэр зэхьокыгъэ. Лъэпкъ нэшанэхуэ хэлъыгъэхэм къащыкӀагъ, аужырэ илъэсхэм лъэпкъ зэфэшъхьафхэм якъа-шъохэри къышашӀыхуэ, яорэдхэ-ри къышӀалохуэ, типшъашъэхэри тӀэкӀыхыагъэхуэ, яныдэльфыбзи къалорэм загъорэ къыхэфэ къо-дыеу плъэгъушт ыкӀи зэхэпхышт.

Нысэиш джэгур зэрэзэхэщгъэн фаер цыфхэм агу къагъэ-кыжыныу Адыгеим этнографи-ческэ фестивалэу «Лэгъо-Накъ» Адыгеим щыпсэурэ лъэпкъхэм агъэлаплэхэрэр» зыцӀэр мэза-ем и 22-м псэупӀэу Дахьо щы-зэхэщэшт. ЗэхэщэкӀо купым

хэхьагъэх Мыекъопэ къэралы-гъо технологическэ универси-тетым истудентхэр, Адыгэ Рес-публикэм и Лъэпкъ театрэ иар-тистхэр, коворинг гупчэу Сте-Акив, нэмыкӀ цыфхуэ творчест-вэм пылхэр. Ахэм ижъырэ адыгэ джэгур зэрэрагъэкӀокӀы-щтыгъэр цыфхэм агу къагъэ-кыжынышт, нысэиш джэгур къэ-зыгъэбаирэ зекӀуакӀэхуэ ащ хэ-лпыгъэхэр къарагъэлъэгъуштых.

Фестивалым хэлажэхэрэр адыгэ лъэпкъ зэхэтыкӀэхэм ащышхэм нэлуасэ афашӀыштых, къушхьэ тешъоу Лэгъо-Накъэ ащ фэдацӀэ зыкӀыфаусыгъэр ыкӀи ащ епхыгъэ шулӀэгъу тхы-дэу пщы пагэм ыпхьоу Нэ-къарэрэ чэмахьоу Лагъорэ

афызэхалхыагъэр къалотэшт. Шхьэгъусэ «зэфэхьухэрэ» Лагъорэ Накъэрэ адыгэ шэнхэм къызэрэдалытэрэм тетэу хьа-кӀэхэр джэгум къырагъэблэгъэ-щтых. Адыгэ унэм адыгэ джэгу чэф щашӀышт.

ЗэхэщэкӀохэм къызэралорэм-кӀэ, фестивалыр мафэм сы-хьатыр 10-м къыщегъэжыагъэу 16-м нэс кӀошт. Ащ еплъы зы-шӀоигъохэр зэкӀэ адыгэ джэ-гум къырагъэблагъэх. Ащ нэ-мыкӀэу къызэхыхьэхэрэм цыф-хэм ялӀэшӀагъэхэр альэгъуштых, кӀэлэцӀыкӀлэхэм апае джэгухэр зэхэщэщтых.

Уахътэм диштэрэ щыгъынхэм-рэ лъэпкъ щыгъынхэмрэ къызэ-дагъэлъэгъуштых. Лъэпкъ шхын-хэм ахагъэлэщтых ыкӀи ахэр ащэщтых. Къэшъоштых, орэд-хэм ядэлэуштых, уджыштых.

Адыгэ Республикэм зекӀо-нымкӀэ ыкӀи зыгъэпсэфыплэ-хэмкӀэ и Комитет макъэ къе-гъэлу ащ фэдэ фестиваль Адыге-им апэрэу зэрэщызэхэщэрэм-

кӀэ. Фестивалыр зыльэгъурэ пстэумэ агу рихьынэу мэгугъэх. КъыкӀэлъыкӀорэ илъэсхэми Ио-фыгъо зэфэшъхьафхэм афэ-гъэхыгъэхуэ этнофестиваль-хэр зэхэщэхэзэ ашышт. Ахэм лъэпкъ культурэм ылапсэхэм уафашӀэжыщт, тиныбжьыкӀэхэм зекӀокӀэ дахэу тхэлъыгъэхэр зыфэдагъэхэр ашӀэщтых, джащ фэдэу республикэм ихьакӀэхэми

Адыгеим къырыкӀогъэ къэбар гъэшӀэгъонхэр зэхыхыштых.

Тишыхнхэр зэрэлэшлухэр, ти-хьакӀэхэр зэрэдгъэлӀаплэхэрэр, нахьыжъхэм уасэ зэрафэтшы-рэр зыльэгъурэ хымэ цыф-хэм ахэр ашӀогъэшӀэгъоны-щтых, къыкӀэлъыкӀорэ илъэсхэ-ми Адыгеим къэкӀонхэм тыри-гъэгъушӀухыштых.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

Адыгэм илъаплэу, икласэу, тхэкло-шхоу КIэрэщэ Тембот кызытхэмытыжыыр мэзаем и 8-м илъэс 27-рэ мэхъу. Ау шлоу кытфигэнагээр тилус.

«Лыгээр зерагъэунэфырэр Iофы», ело гуцылэжым. Илъэс 60-м ехъурэ адыгэ литературэм зыхэтым, КIэрэщэ Тембот гушхъэгъомылэшлоу итхэн-гупшысэнкIэ илъэпкъ физэлуигэкIагээр налмэс-налкътэм ычIыпI, зэбгъэпшэн щымылэ тын. Акъыл-шIэныгээр, губ-

ЗыфыщыIагээр илъэпкъ

зыгъагээр — зыпшъэ уклъжынэу щымыт мылькушхоба!

КIэрэщэм ипроизведение пэпчъ адыгэ щыIэкIэ-псэукIэм, адыгэгум теулукыгъэ шыпкъэх. ТхэкIо Iэлэласэм ар дэгъу дэдэу кыдэхъуштыгъ. Ирассказхэм къашежъэу, иповесть ыкIи романхэмкIэ, новеллэхэмкIэ кIэкIыжъэу, шыпкъэм

готэу ыкIи тетэу, адыгэм идунай ащ ыгъэунэфыпэныр физэшIокыгъ. Лъэп-кым имэфэ ошIуи, имэфэ гомыIуи ахэм ахэтэлъагъо.

Тихэгъэгущоштыгъэу СССР-м щы-щэу ыкIи готэу, Адыгэ хэкум зео-шхом илъэхъан ышэчыгээр КIэрэщэм ирассказэу «Партизан шыпхъу» зыфи-

лорэм кышчырилотыкыгъ, кышигъэлъэ-гъуагъ. 1943-рэ илъэсым ар ытхи, кыхиутыгъагъ. Советскэ цыфхэм Хэ-гъэгъу зеошхом ТекIоныгээр кызы-щыдахыгээр илъэс 70-рэ зыщыхъу-рэм, зео темэ иныр кызылэузыхырэ произведение пэпчъ кIэджыкIыжыныр, уиблэкIыгъэ озыгъашIэу ыкIи уапэкIэ узыгъаплъэу, хэти, сydi зеращымы-гъупшэрэм ищысэ инэу тэгугъэ.

МАМЫРЫКЪО Нурьет.

Август пчэдыжыпагъ. ШIун-кIышъо-шхъонтIашъор джыри ФандыкIо мээ чIэгъым чIэтыгъ. Взвод-взводэу зэтеутыгъэу Бахъсан партизан отрядыр щытыгъ.

Софья зыхэт взводыр шыу сатырэр щытыгъ. Взводом икомандирэу Къауфэ ШIуцIэ, лъэ-шэу шыумэ апылпыхъээ, шыу сатыр гупэм рекIокIыштыгъэ. КIэлэ пкышIо плIэлэу шъуам-бгъоу, къамыш утIонкIагээр ылыгъэу мэкIэ-макIэу кIощтыгъэ. МакIэу шъорэкIынэпашъоу, зыфэщыпцIырэр умышIэнэу, ынэгъу щыпцIышъо тIэкIур кIэ-тыгъ.

Къауфэр отрядым кыхъэхъэ-гъэкIагъ, ащ ыпэрэ мафэм ипчыхъэм Кубинскэ районым кыкIи, къэкIогъагъ нылэп. Фин-скэ заоми, Отечественнэ зео-шхоми ахэтыгъэу, лейтенан-тэу, кавалеристэу зэрэщытыр ыкIи, кызауIэм ыуж, дзэм кызырэхэкIыгъэр ары нылэп взводом хэтхэм ащ хашыкIы-щтыгъэр.

А IофыгъуитIум — лейте-нантэу зэрэщытыр ыкIи ка-валеристэу зэрэщытыр — Софья ыгукIэ лъэшэу ащ лъы-тэныгъэ фыригъэшIыштыгъ ыкIи, ащ дыкIыгъоу, ежъ онэгумкIэ шIагъоу ицыхъэ зэрэзытемилы-жым кыхъэкIэу, тIэкIуи шы-щынэщтыгъэ: бзылфыгъэу хъульфыгъэ IэнатIэр зэриуы-тыгъэмкIэ кыкIэнэкIакъомэ ылоштыгъэ. ЫкIи арэу хъумэ, фимыгъэгъоу риложыштым егупшысэу командирым сакъэу лъыплъэщтыгъэ.

Адрэ къэбэртэе шыу чан-хэу, строим хэтхэу мыщ дэ-жым щытыгъэхэми, яцыхъэ зэтельжъ дэдагъэп. Чыльгэм нахы онэгум ахэр нахъ фэгъэ-шыгъэхэу, нахъ тегъэпсахы-гъэхэу щытыгъэх — шым тес-хээ къэхъугъэх. Ау апэрэ зео операцияе мыинышIагъохэу ашIыгъэхэмэ, шыу зэуакIэм-рэ Iэшэ гъэфедакIэмрэ ялофы-кIэ къулайныгъэу ахэлъыр зэрэмакIэм еутэкIыгъэхэу, ащ-кIэ шыкIагъэхэр ялэу щытыгъэх. Арыти, ахэри, мыхъун горэ къарильгъэулэмэ, алоу зыте-щтыхъажъхэу, яшыпкъэу, зи амыIоу командирекIэм еплъы-щтыгъэх.

Къауфэр зыфэдэр зэкъашIэу къэшIэгъогъэ. Ынэгъу ренэу кIэт щыпцIым кыкIыри — е гушIу-бзыу щыпцIыкIэми, хъауми кIэ-нэкIэлъэ щыпцIыкIэми умы-шIэнэу гурыIогъогъэ.

Ау Софья ибзылфыгъэ нэж-гъурыгъэкIэ а щыпцIыныгъэм, бэ зылъэгъугъэу, бэ зытехъы-кIыгъэ цыфым игупцIэнэгъэ игухъалэлэыгъэ хильагъоштыгъэ.

Къауфэм инэплъэгъу Софья тыридзагъ. Софья шинелыр къе-фызэкIыгъэу, фуражкэ шхъуан-тIэр щыгъэу — кIэлэкIэ псыгъо цыкIум фэдагъ. Ибгырыпх пышIэгъэ гранат цыкIухэри, кIэлэ джэгъуалъэхэ фэдэу кып-чыхъуштыгъэх. Шым зэрэте-сым нахы нахъ цыкIушъо ыкIи

Партизан шыпхъу

Рассказым щыщ пычыгъу

нахъ къогъушъо тыригъаоштыгъэ. Шэу зытесыр зы чыплэ имы-загъэу, шхолум егъоу, шхомла-кIэм шхъэкIэ кIырыоу, Со-фья ымышIахээу шыу саты-рым кышIухэкIотыштыгъэ.

Къауфэр бгъодахы, едеха-шIэу IэгущокIэ шым ыпшъэ теуIуи, шхолур ыубыти шыр зэкIигъэуцожыгъ, ежъыри кызыэкIэкIожыи шым еплъызэ, мырэу кылуагъ:

— Шы шIагъу! Ар джынэскIэ нэмыкIымэ кватечъэу, сydi-гъокIи апэ итэу агъэсэгъэн фæе. Ау ащ нахъ Iоф кыныIомэ джы заригъэсэн фæу хъушт... — ЕтIанэ Софье фиgъази, онэгум шIагъоу емысэгъэ шыум лъэшэу еплъызэ, игуцылэ кы-пидзэжыгъ:

— Ежъ шым тесым илофи, иш илоф зытетым фэдэн фæе... Арыба, кIап?

Строим хэт шыухэр зэрэгъэ-щыгъэх. Партизанмэ ащыщ горэм щхызэ кырылуагъ:

— Хъау, ар тэ шыпхъу за-къоу кытхэтыр ары. Ащ кIа-лэкIэ уеджэу хъухэнэп...

— Тау хъумэ?... — Къау-фэм ыгъэшIагъоу, лъэшэу Со-фье еплъэу уцугъэ.

— Сyd пцIэр?

— Джанкъазий Софья, — ылуагъ адрэми, военнэ къэлуа-кIэу, рапорт ытрэм фэдэу.

— Сэ ащ сегуцэфэгъахэп! Ау зэрэхъурэмкIэ, зы налкъут-налмэси тхэтэу кычIэкIыгъ. Адэ сыда узыкIэ Софьяр, умы Сафьетэу?

— Ар сятэ иблэгъэ урыс горэм цIэу кысфиусыгъ.

— Ащыгъум, уятэ иблагъэ кыпфиусыгъэмэ, ар цIэ пстэ-уми анахъ дэгъу. Уятэ иблэгъэ-гъэ урысыр акъыл зилэ цы-фыгъ: ащ цIэу кыпфиусыгъэр урысыбзэкIи адыгабзэкIи зэ-тефэу щыт.

Аушымти, Къауфэм кыIонкIэ зыфэгъэр кызыримиIорэр хэпшыкIыштыгъэ ыкIи ащ тIэкIу Iэн-кун ышIыгъагъ. Ар зы та-къыкъ горэм зи ымыIоу щыти, къэупчIагъ:

— Адэ, мы отрядым сыда IэнатIэу кышчыуатыгъэр?

— Строим сыхэтышт.

— Стройми?

Ащ икъэлуакIэ Софья анахъ ыгу ымыштэн еплъыкIэр — ар ыкIуачIэ кыхъыным фэщэчы-ныр хэлъэу кыхиугуфыкIыгъ, ыкIи пхъашэу мырэу пигъо-дзыгъ:

— Сыда, строим сахэтмэ хъуштыба?!

— Строим, етIани шыу стро-им ухэтыныр пкIуачIэ кыхъы-на?

— СкIуачIэ кымыхъын хъу-мэ сыхэгъэкIыжъ! — ылуагъ Софья ыгу фэплъэу.

— Хъун ащыгъум, къэбэр-

тэе батырхэмэ Шыпхъу закъоу уахэтын.

— Шыхъэ куцIрэ мээ шъоу-рэкIэ агъашхэу, агъашIозэ агъэ-сэхъуджагъэм фэдэ шыпхъоуи? Хъау, ащ фэдэ шыпхъу парти-занмэ ящыкIагъэп, — ылуагъ тIэкIу лакъырды кышIышъоу Софья.

— Хъау, сэри ащ фэдэ шып-хъу слорэп. Ыкъошхэр шхъибл зышIот иныжъым езаохээзэ зыхэкIуадэхэм ежъ ащ апэ ихышъ, иныжъыр ыукIи, ыкъо-шхэр дахэу зыгъэтIыпыхъы-гъэм фэдэ шыпхъу нахъ сэ зыфаслорэр, — ылуагъ. Къау-фэм, Софья дэжъ кылуIкIоты-жыызэ... — Ащ фэдэ шып-къэу ухъумэ хъуштба? — ылуи кыпигъэхъожыгъ, занятиер ыублэным зыфигъэхъазырызэ.

— Джаш фэдэм сезэгъы.

Къауфэм зэдэгущыIэныр джаш кышчыуыгъ. Зэндэрыкъэу зырищи къэуцуи, командэ кы-тыгъ. Ар джы нэмыкI цыф шыпкъэу къэлъэгъуагъ. Мыщ дэжым, мы ФандыкIо мээ дэгум, ар краснэ командирэу, пным еззонэу зэрэугъоигъэ советскэ партизанмэ апашъ-хъэ итыгъ. ЫмакIи ыпкIи зэ-диштэу кIуачIэрэ щынагъорэ ахэлъэу, иродинэрэ Советскэ властыр кыуухъумэнхэу ко-мандир шыпкIагъ. Ежъ нэ-хаеу пхъашэу, иродинэ кы-лыкъоу фишIэрэм ыгу етыгъэу дисциплинэмкIэ щысэтэхыпIэу щытыгъ.

Икомандэ макъэу, быракъ пльыжъыр ыгъэыбатэрэм фэ-дэу, лъэшэу кытыгъэм Со-фья ыгу кыгъэбырысырэу кыIэлэтыгъ. Красноармейскэ дисциплинэм кIуачIэу илэм, ащ игъэцэкIэн командирымрэ бо-ецхэмрэ пытэу зэрипыхъэу зэрэщытыр апэ Софья зэхи-шIагъ.

Софья емыджэнджэшыжъэу икомандир ицыхъэ тельэу хъу-гъэ.

Зео Iофым фиgъасэу а ма-фэм зыпыллыштыгъэр зеухым Къауфэр къяупчIыгъ:

— Кишпек — Бахъсаныжъ районым гъогъхэмрэ ичыплэ-хэмрэ хэта дэгъоу зышIэу шъу-хэтыр?

Софья къэпсынклалэу кы-луагъ:

— А чыплэхэр сэ сэшIэ, товарищ командир.

Къауфэм ыгъэшIагъоу Софья дэжъкIэ псынклэу зэ плъи, етIанэ, ар зэхимыхыгъэм фэ-дэу, хъульфыгъэмэ ахалпъэу уцугъэ: хъульфыгъэмэ ащыщ горэм сэшIэ кыIомэ зэрэнахъ шIоигъор хэпшыкIыштыгъэ. Софья ащ гу лъыти, шхъакIо тIэкIу зэриIэри кыхъэщэу, военнэ къэлуакIэри щыгъупшэ-жыгъэу етIани кылуагъ:

КIэрэщэ Тембот

Партизан шыпхъу

Рассказым щыщ пычыгъу

— Райпромкомбинатым сы-риуправляющэу Бахъсан сэ бэрэ Iоф щысIагъ. Бэрэ Бахъ-саныжыи Кишпеки садэхъагъ, зэкIэ районыри бэрэ къэскIу-хъагъ. — ЕтIани, командирыр еджэнджэшыIомэ зыфиIоныр игуцафэу, военнэ шыкIэм къемыкIоу, бзылфыгъэ шыкIэу Iэ ышIызэ, кыпигъэхъуагъ:

— Хэти сэщ нахъ дэгъоу а чыплэхэр ышIэрэп.

— Дэгъуба адэ, — зы та-къыкъ еджэнджэшэу зыпэлъ ужым, Къауфэм ыштагъ. — Бзылфыгъэмэ нахъ дэгъух. Бзылфыгъэ джанэ кыздэп-штагъэу уила?

— СиI.

Занаттиер заурым, Софья хъульфыгъэмэ ахэкIи, адыкIэ, чапэм рекIокIи, чыгым зыри-гъэкIыгъэу изакъоу, нэмыцмэ аубытыгъэ чыплэхэмкIэ нэш-хъэу плъэщтыгъэ. Чапэр зан-дэу ехыштыгъэ. Бжыхъэм кы-гъэлэгъэ чыгышхъэмэ къа-пызэу пкIэшэу гъожхэр бы-батэщтыгъэх. Къушхъэ шхъэпэ-сыдж осхэр, Iугъом кыхъэщхэ-рэм фэдэхэу, зыр зым кыкIо-тэу къэлъагъоштыгъэх.

Чэпэ шхъуантIэмэ акIыбкIэ топ гъогъо макъэхэмрэ бом-бэ зэбгырыут макъэхэмрэ кышчылуштыгъэх. Шхъагъым, огур зэпагъаджэу, самолетхэр щыбыбыштыгъэх.

Чыльгэми щыгузэжъогъугъ, огуми щыгузэжъогъугъ.

Софья ыгу гузэжъогъу хэ-тыгъ. Ащ ыгу зыгупсэфыгъо кызыемыкIужыгъэр сyd фэ-диз шIагъэ! Ыгуи, игупшыси зэкIэ зыдэщылэр а топ гъогъо макъэхэр кызыдиIуIырэ лъэ-ныкъор арыгъэ. Ар ихэку клас. Ар джы Iугъо шIуцIэм зэлъи-штагъэу елъэгъу. Ащ джы тхъамыкIагъор техъыкIы. А бомбхэу зэIуIтхэрэмэ ины-дэльф чыгу класэ зэбгырау-ты, цыфхэри ащ хэкIуадэх... Сyd фэдиз тхъамыкIагъуа джы ащ щыхъурэр...

Мы мафэхэм, цыфым ишыла-кIэ зэхъокIыныгъэшхо зыфэ-хъурэм зэрэхъу хабзэу Со-фья зэпымыужъ гупшысэ, гукъэкIыжымэ ахэтыгъ: ыужкIэ зэплъэкIыжъти, щыIакIэу зы-хэтыгъэм, ышхъэ кырыкIуа-гъэмэ ахэплъэжыштыгъэ. Ау а ыгу къэкIыжырэмэ исабы-игъо илъэсхэм ащыщэу къа-хиубытэжыырэр мэкIагъэ. Янэ-ятэхэр зылагъэхэр бэшIагъэ. Ятэкъошэу зыплугъэм, къэбэр-тэе хэбзэжъ-адыгэгъэжъым тетэу пшъэшъэжыер ыплуныр пшъэрылъэу зыфишIыжыгъэу щытыгъ.

Ежъ ишыIакIэрэ инарод ищы-IэкIэ-псэукIэрэ нахышIумкIэ гъээплэшхо зыфэхъугъагъэр ащ кышIэжыырэп. Ау а шугъэ

зэхъокIыныгъэхэр нахъ псын-кIэу зэкIэлъыкIоу къэхъухэу кызыежъагъэу къэзышыгъэр колхозыр ары. Псынклэу щыла-кIэр зэхъокIыгъэ хъугъэ, ащ нахъ псынклэжъэуи къуаджэм итеплъи, ячIыгу итеплъи зэхъо-кIыгъэ хъугъэ. Унэжъ теплъа-джэхэу бгъэн шъугъэкIэ бгъа-гъэмэ ачIыплэкIэ черепицэ ыкIи къэнджалышхъэ унэ нэфынэ дахэхэр чылэмэ адэт хъугъэ; гъогухэри, щыIакIэм фэдэу, да-хэу агъэпсыгъэх, занкIэх, пкIа-гъэх, пкIышхъэ-мышхъэ чыг-хэр къягъэтIысэкIыгъэх. Чыгур сад гъэкIыгъэ къэгъагъэм фэдэу ашIыгъ.

Неушым яцыхъэ темылъэу зэрэщытыгъэхэр щымылэгъэхэ орэдэу кIодыжыгъэ. Цыфмэ алэ илъ щымылэу къяхъулэщтыр амышIэу, неушым ишынагъо заригъэутIылоу зэрэщытыгъэр щымылэжъэу, ящыIакIэ ежъ алэ илъэу хъугъэх. ЯщыIакIэ нахъ гушIуагъо хъуштыгъэ. ЕгъашIэм нэгъу зэлыгъэхъэгъэ зэпытэу щытыгъэ Софья ятэкъошым ынэгъуи нэгъушIо къэхъужыгъ, зэльаплэу ынэгъу илагъэхэри нахъ зэщиз хъужыгъэх. Цыф-мэ язэхэшIыкIи нахъ къэнэ-фыгъ. Ятэкъошэу, джынэскIэ пшъэшъэжыыхэр еджэныр зы-мыдахэщтыгъэр, джы Софья емыджэмэ хъуштэп ылоу ащ ыуж иты хъугъэ.

ЕтIанэ — школым зэрэще-джагъэр, — кооперативнэ шко-лэу Пятигорскэ дэтыр кызыэ-риухыгъэр — джахэмэ ягуп-шысэ нэфынэкIэ ыгу ыгъэза-гъэу щытыгъ Софья.

Джауштэу, насыпынчъагъэм ычIыплэ насыпым игъогъу шъуа-мбго кыуцуагъ, гугъэплэнчэм ычIыплэкIэ, гугъэплэ щыIэкIэ дахэмэ ягъогъу кыфизэIухыгъэ хъугъэ, ахэр гугъэ Iэрылхъэу хъугъэх.

Джы Софья ыгу зы теубы-тагъэ пытэу илъэу хъугъэ: «Си-хэгъогъоу зэрэпхъуагъэм, на-сып щыIакIэу ттырахыгъэм ылъ-сшIэжыизэ спсэ згъэтыллын», — зыфиIон пытагъэр ыгу ичы-хъэгъагъ...

Къауфэр кылухъагъ.

— Сыда, сшыпхъу цыкIу, узгъэнэшхъэирэр?

— Тызгъэнэшхъэин икъун щыI... — ылуагъ хэщэтыкIи Со-фья.

Ау ащ гуцылэ пэгъокI кы-римытыжызы, джы мы сыхъа-тым хэти ыгу зыгъэузырэр Къауфэм ышIэщтыгъэ. Ежы-ми зи ымыIоу, а лъэныкъоу Софья зыдаплъэрэмкIэ плъэу фегъагъ.

Софья джы гуфаплъэу ащ еплъыгъ. ЦIэу илэм — ШIуцIэм — емыллытыгъэу, кIэлэ нэ-гуфэу, ипэлэ шIуцIэу шхъащы-гъэкIотыгъэм нэкIэлэ шIуцIэ-шор кычIэщэу, ынэгъу нэшло-гушIуагъэр кыкIихэу, илгыгъэкIэ ицыхъэ зытельыжъэу кызыэкIэ-мыкIон кIал. Нэшхъэиныр зы-мышIэрэ лы нэгъу.

(Джыри кыкIэлъыкIощт).

ЩЭШІЭ Казбек

«Цыфмэ апае сыцыф зэпытэу...»

(Къызыклэпыклорэр
мэзаем и 5-м
къыдэклэгыгэ номерым ит).

Аужырэ ильэсхэм тхылъ шхьафэу иусэхэр къыдигэ-кыныхэм нахь тегушылау Шамсэдинэ хьугагэ. Узыр къе-хылыкъы нахь мышлэми, ренэу лоф дишлэщтыгэ. Ау итхылъ къыдэклэгыгэу ыльэгъужыгэп, мартым и 19-м 1963-рэ ильэ-сым пчэдыжыпэ шыпкъэм Лалэ идунай ыхьожыгэ. Къэ-сэшлэжы дэгъоу а мафэр. Псынжышхуаг, пхыриутэу ты-гэжыыр къепцэщтыгэ, гукло-дыгъо-чыламэр тырихэу дунаир шхьонлагэ, ошлэпцэ шлуцлэ лужьхэр къегъолъэхыгэу, зэтеулубагэу мафэр нэшхэигэ. Цыкыуи ини къыдэмынэу Къэ-зэныкыуае дэсыр Лалэ иджназ къэклогэагэ. Псэкъупсэу, моц фэдизэу Лалэ шу ыльэгъушты-гэри утылугэу, зиушэафыгэу мэклэ-маклэу блэкыштыгэ. Къуа-джэм аужырэу иклэлэ гэшлэу-гэ ыгэклотэжыштыгэ...

Аужырэ мафэхэм анэсэу Делэкьо Шамсэдинэ лоф ышлагэ, еужырэ поэма ытхыштыгэ. «Осым хэт къэгъагыр» цлэу ащ фиусыгэагэ. Ар тефапэ-штыгэ ежыри, чыылэм, узым апэшлуклорэ къэгъагэу фэ-дагэ Лалэ ищылэныгэ. Поэмэр мыуыгэу къэнагэ, чыплэ зы-рызых нылэп ытхынэу игъо зы-фифагэагэ. Лалэ къызэриуатэ-штыгэмклэ, поэмэр сьд фэдэ кыни къамыуфэрэ, гушхо зы-клогылы цыфхэм яхыплэгэагэ. Гухэкл нахь мышлэми, поэмэм цыщ къэдгъотын тлэкыгэп, тетрадь гъожь цыкыу горэм тхэлэпэ заулэ дэтхагэу тылу-клагэ, ар Освенцим лагерым ехылагэ. Адрэ поэмэу зигугу ышлыштыгэм ар цыщми гъэ-уныфыгэуае.

Гушхо клогылыгэ еж Делэкьо Шамсэдинэ. Иусэхэр а гу-шхом къышчыкыгэ гъэтхэ къэ-гэгэ шьабэх, къэгэгэ дахэх, шу зыгу иль цыфхэм амэкъэ хьалэлых.

Усэкло хьарзынэ хьун зери-лэкыштыр Бэрэтэрэ Хьами-дэ ирецензиэ горэми къышчио-гэагэ: «Зэкъошныгэм» зы под-боркэ дэгъу поэт ныбжыклэм къыритыгэагэ, ахэм «гур зы-щэфырэ лэшлугэр, шьэбагэр ахэлэыгэ, джы ытхырэми ар ахэлэ», «Пклэш», «Сабыим ику-шэ» зыфилорэхэм ягурышэ да-хэ гэшлэгъон хьазырых». «Ав-тор ныбжыклэм жэбзэ шлагэо лэклэлэ», икыоу лоф зыдишлэжы-мэ, Делэкьо Шамсэдинэ «поэт шыпкъэ зэрэхуштым игугаплэ зэрэщылэм шэч хэлэп», — ытхыгэагэ Пэрэныкыо Мурати.

Арэу елэсэклэпэу Пэрэны-къом къеломы, Делэкьо Шамсэ-динэ амалэу лэклэлыгэу цы-кыгэп, поэзиэ иным инэшэнэ лъагэхэр къызшиуытыгэу усэ-хэр илагэх. Ахэм цыф шэн-хэр, гупшысэ-гъэпсыклэхэр ашы-ушхьафыгэу, лирическэ усэм ар цыбгъотыныр, етлани цыб-гэпытэныр псынклэмэ ащыцэп:

Янэ лугушлукэу
Льфыгэм физэплэкы,
Убзэр къылушыкыу
лапллыр къырещэкы.

Джарыба ным инасыпыр, джарыба сабыим игушлугагэр — «Ылэ цыкыу лэтыгэу быныр зэблэгъэчы, лупчъапчэм ар хэтмэ — зэклэ зэлъедэу». Бэрэ тлэгъугэу тшлэшлэрэм, къызэрыкыу тлэйтэрэм шылэ-ныгэ шхэпс хьарзынэ усаком реты, шылэныгэ осэшхоу гу-пшысэм зыдилыгыр ошлэ-дэ-мышлэу пшышэ мэху. Джары поэзиэклэ заджэхэрэр. «Шакло» зыцлэ усэри гэшлэгъон дэдэ-мэ ащыц: шаклохэр пцыусхэу, аукигыи амыукигыи алэмычлэ ильыгэу къызэралотэрэ лъэ-ныкыор илэуытыплэу, Шамсэ-динэ зытегушылэрэр нэмыклэ — еж шэклон лофым, мэзым хэ-тыным, осхьотыр ытхузэ, къы-кыуыным мэфэ реным шэкло шыпкъэм шылэныгэу гурышэ-шхо хегуатэ:

Осыр сапэу зыгъэустхьоу
Къзызыгъэм теупчын,
Ишэклогым ыгэхьагэм,
Ащ гушлугагэу хигъотагэм
Уемызэщэу уедэлун...

Еж шхьацыфми, икларыкыу
Кым ишлуплэ игукъэкыу
Бэщыр

къогъум къуидзэжыны,
Ощхи, осси зэпичын.
Ныор цлацлэу къыгъэнэни,
Джыри шхончыр

къыштэжынын,
Осыр лъашхьэм
щигъэустхьоу
Шэкло гъусэ къыпфэхьун.

Шылэныгэу зыхэлэ пстэури Шамсэдинэ игунэсых — орэ-бзыу, орэчыг, орэпсыгуаткыу фаеми, шылэныгэм ыкыуачлэ, итеплэ, игушлэ хэлэмэ — «Чэщныкъом жьуагуа сэлэ го-гунапцэм цытысыгэр? Слэз-гуагэпэ мэшлэ тэлэу тхэлэпэ лужьумэ къахэпкыгэр. Туты-ныбжэр кынгэгэси, сырыны-чэу къыкидзэн... Хьау, нэгъуа-джэп, шлункыим хэтми, лыгэр гьашлэм мыдызын!» — мэшлэх цыкыу ары зыфилорэр, уапа-шхьэ итми, чыжэу шылэми, зитэмэчлэгэ мэшлэх цыкыу дунэим идэхагэу усаком хе-лэагэ. Сатыр заулэм сюжет псау, гупшысэ ин регъэшлы Шамсэдинэ: «Тыжын шьэгэ сэхэ хьырахышэм къымышлэу нэфыллыр къытеклошьягэ, нэб-зый мэшлэуачэу лыдрэ нэклэ-шхьэм зыхиулуби мафэр хэ-шьяуагэ», — поэмэ псау плэми хьушты. Мыши шьуеплэ:

Бгъэгупэм
машлоу къыклэбдзэгэр,
О пшашьэр,
къаплэи къэплэзгун,
Гьунэ зимылу
къысфэдзи нэплэзгун,
Сэщ нахь насыпышю
джы къэмыхьун.

Джарэу ыгу зэлухыгэу, хьа-лэлэу, шлэуэгъум гуклэгъушхор дилыгэу шылагэ Шамсэдинэ. Ар иусэхэм къахэнагэ.

СЭНЭХЪАТ

Ильэситлуклэ узэклэбэжымэ, Урысые Федераци-ем и Президентэу Владимир Путиным цыфхэр Иофшлэпэхэм аштэнхэ зыхьуклэ агъэфедэшт шэп-хьаклэхэр къызэрэхэыгээнхэ фаер къылогэагэ. Сэ-нэхьат шэпхэ хэыгээхэклэ (профессиональные стандарты) ахэм яджагэ. Шэпхьаклэхэм язэхэгъэ-уцон фэгъэхыгэу Законопроектым Урысые Феде-рацием Иофшлэнымклэ ыкли цыфхэр социальнэу къэухьумэгъэнхэмклэ и Министерствэ сэнэхьат сообществэхэр игъусэхэу Иоф дашлагэ. Ащ зэреджа-гъэхэр «О сертификации персонала».

Къэралыгъо Думэр Ионыгъо мазэм апэрэу Законопроектым хэллэгэагэ, ильэсым ыклэ нэс законыр аштэнэу зэхэсыгом унашэо щашыгэагэ.

Сэнэхьат шэпхьаклэу къы-хахыхэрэм ягъэфедэн хэбзэ Иофшлэхэмклэ къырагъэжэшт. 2016-рэ ильэсым къыщегъэжы-гэу къэралыгъо компаниехэм, организациехэм, корпорацие-хэм, федеральнэ ыкли шьолыыр гъэцэкклэу къулыкыуэхэм, чыплэ зыгъэлорышлэжыплэхэм Иоф ашашлэнэу аштэрэ цыфхэм яшлэныгэхэр ахэмклэ ауллэ-кыштых. 2020-рэ ильэсым къы-щегъэжыгэу нэмыкл Иофшлэплэ пстэумэ алухьашт цыфхэри сэ-нэхьат шэпхьаклэхэмклэ къыха-хыштых.

Урысые Федерацием Иоф-шлэнымклэ и Кодекс ия 152.2-рэ статья сэнэхьат шэпхьа-клэхэм афэгъэхыгэу зэхьа-кыныгэхэр фашыгэахэх, ахэр арых талэклэ Иофшлэкло-хэр къыхахынхэмклэ лэуытыплэ ашыштыхэр.

Тищыклагэха шэпхьаклэхэр?

Советскэ лъэхьаным сэнэ-хьат мини 8 фэдиз шылагэ, ахэр зэзыгъэгъотыгэхэ цыф-хэр советскэ шэпхэ къыхэ-хыгэхэмклэ Иофшлэ аштэщты-гэх. Шапхэхэр ЕТКС-м (Еди-ный тарифно-квалификацион-ный справочник) ыкли ЕКС-м (Единый квалификационный справочник) къадагэхьагэ-хэу шылагэх. Апэрэхэр Иофш-лэ къызэрыкыуэхэм, ятлонэрэ-хэр — пащэхэм, специалист шхьалэхэм, къулыкыушлэхэм апае зэхэгъуцогэагэх.

Сэнэхьат мини 8-м шыщэу джы къагъэнэщтыр 800-р ары. Совет хабзэм фэдэу, яухьтэ икыгэу ыкли шылаклэм димы-штэжыыхэу алытэхэи, адрэхэр лугэклотыжыгэу. Арышэ, сэ-

хьэгъахэхэм аттестацие ара-гъэклушт.

Иофшлэ дэй шылэнэу шы-тэп. Ар тэрэз. Къэралыгъо зэ-тегъэпсыхьагэхэр джащ фэдэ шапхэхэм атэтхэу мэпсэху. Ахэм яцыфхэм ящылаклэ изы-тети, къыдагъэкырэ пстэумэ ядэгъуги къеыхырэп.

Тэри тищылаклэ нахьышлэ шыгъэным ыкли тизэкономикэ гъэхьэгъэшлэхэр егъэшлыгээнхэм пай сэнэхьат шэпхьаклэхэр къы-зыкылахыхэрэр. Тэ тызэрэпсэ-урэр шхьафы — зилоф зы-гъэцакли зымыгъэцакли зэфэ-дэу лэжыапклэ араты. Е лэна-тлэм зэрэлуагэхьэгъэ закъом пае зипшэрылхэр зыгъэца-клэрэ Иофшлэ лэпэлэсэм къы-лэжырэм фэдиз къызэраты-рэ лэнэтлэзэхэ лэсэмэгухэри тилэх. Ащ фэдэхэм Иофшлэплэу зылултхэм фэдэу къыфахырэм нахьыбэу зэрар рахы.

Аналэ зытетыштыр

Хэушхьафыкыгэу шэпхьа-клэхэр агъэфедэхэу зырагъажэ-клэ, зэклэм анахьэу мэхьанэ зилэщтыр цыфым иквалифика-цие зынэсырэр ары. Нэмыклэу къэпшотмэ, лэжыаклом уасэ къызэрэфашыштыр Иоф хэ-шыкыу фырилэм, амалэу ыгъэ-федэхэрэм, къулайныгэу хэ-лым ялытыгэщтых.

Сэнэхьат 800-м шыщэу зи-шапхэхэр къыхахыгэахэхэр 350-р ары, къэнагъэхэми адэ-лажэх. Зилофшлэ шапхэхэр хьазырхэм ащышых хэбзэ Ио-фшлэхэр, врачхэр, офисхэм ялофшлэхэр, къэбар жьугэм иамалхэмклэ системэм Иофш-лэхэр, фрезеровщикхэр, нэ-мыкыхэри.

Шысэ къэтхьын. Шьолыыр-хэм ыкли муниципалитетхэм Иоф ащызышлэхэрэм ащышхэу лэпкэ зэфыштыкылэхэмрэ дин зэфэшхьафхэр зылэжыыхэрэ цыфхэмрэ азыфагу зэзэгы-ныгэ-зэгурылонгэу ильыным алыпллэхэрэр шэпхьаклэхэм адиштэнхэм фэшл этнопсихоло-гием, этнополитикэм, религове-дением, регионотведением хэ-шыкы афырлэн, афеджэнхэ-фае. Ар къэлогъошлэу, ау охьтабэ зищыкыгэу Иоф. Ау Иоф мы-ублэм блэ хэс, зэ егъэжыа-гэ хьумэ, хэбзэ Иофшлэр го-гум къытырашэу амыштэжыу, ыгъэцэклэшт Иофым нахь тегъэ-псыхьагэу хьушты, цыфхэм ягумэкл-ягуклаехэри нахь зэхи-шлэщтых.

ЛИТЕРАТУРЭМ И ИЛЬЭС УРЫСЫЕМ ЩЭКЮ

Сурэт къэгъэлъэгъуаплэм ипачау, Урысыем культурэмкIэ изаслуженнэ IофышIэу, Адыгеим изаслуженнэ сурэтышIэу Бырсыр Абдулахэ зэхахъэм къызэрэщилуагъау, къэгъэлъэгъуаплэм ифонд къыхахыгъэ IофшIагъэхэр арых искусствэм пыцагъэхэр зэплъыштхэр. Адыгэ Республикэмрэ Къэбэртэе-Бэлыкъарымрэ ясурэтышIхэм ятворчествэ щыц сурэт 83-рэ къагъэ-лъагъэ.

Адыгэ Республикэм культу-рэмкIэ иминистрэу Къулэ Мы-хамэт зэлукIэгум хэлажэрэмэ къафэгушуагъ. Литературэм и Ильэс Адыгеим зэрэщырагъа-жэрэм ехыплэгъэ Iофтхьабзэр Правительствэм зэрэщылугъэм щигъэгъозагъэх.

Урысыем инароднэ сурэтышIэу Къат Теуцожь итворчествэ лIэшIэгъухэм язэгъэпшэн рипхыгъ. Ашугау Теуцожь Цыгъо итхылъ Iоф дишIэзэ, Къат Теуцожь лъапкым итарихъ, искусствэм ихъоныгъэхэм зафигъезагъ. Джэныкъо машлом гукIэ уричалIэ шлоигъоу сурэтымкIэ къырилоты-кIырэр тхылъым дештэ.

Сурэтыр ары апэу тхылъыр зыгъэкIэраклэрэр. Тхылъым ыкIы-шъо, иапэрэ нэклубгъохэр сурэтхэм къагъэдахэхэ зыхукIэ, тхылъеджэр нахъ IэшIэхэу зылэ-пещэ. Сурэтым ишIуагъэкIэ тхылъыр итеплъэкIэ къэошIэжы.

Александр Резюкиным, Паштэ Герман, фэшъхъаф сурэтышIхэм яIофшIагъи осэ ин афэтэшIы. Александр Манакьян исурэтэу Къуекъо Налбый фэгъэхыгъэм уеплъызэ благъэу уекIуалIэ пшIо-игъо охъу. Тхаклом ымакъэ тхьа-кIумэм зэритыр къызыдэплъы-

Зэгъусэныгъэу зэдыряIэр

МЭПЫТЭ

Тиреспубликэ и Лъэпкъ теат-рэу Цэй Ибрахимэ ыцIэкIэ щы-

«СурэтышIыр ыкIи литературэр» зыфилорэ къэгъэлъэгъоныр Мыекъуапэ къыщызэлугахыгъ. Урысые Федерацием литературэм и Ильэс зэрэщылорэм ар фэгъэхыгъ.

Хэгъэгъу зэошхом ивете-ранэу, Урысыем исурэтышI-хэм я Союз хэтэу, тхаклоу Владимир Пужелевыр лы-хъужыныгъэм, зэкъошныгъэм игъэпытэн, мамыр щылакIэм афэгъэхыгъэ усэхэм къа-джагъ. Фашист техаклохэр тихэгъэгъу къызытебанэхэм Владимир Пужелевыр апэ-рэ мафэхэм къащылугагъэу пыйхэм апэуцужыгъ, Те-клоныгъэр зыгъэмэфэкIыгъэ дзэкIолIхэм ащыц.

Узыщыпсэурэ хэгъэгум ичIыгу къэухъумэгъэным фэшI лыгъэ щыпкъэ къыз-хэбгъэфэн зэрэфаер Хэгъэгъу зэошхом ац щыушэ-тыгъ. Тарихъым инэклубгъо-хэр ныбжьыкIэхэм нахы-шIоу ашIэнхэмкIэ литера-турэм имэхъанэ зыкызыери-

Адыгеим инароднэ сурэ-тышIэу Къуанэ Аслъан ису-рэтхэм узылэпаштэ. ТхэкIо цIэрылоу МэщбэшIэ Исхъакъ, зэлышIэрэ композиторхэу Тхьабысым Умарэ, Бысыдж Муратэ, фэшъхъафхэм ясу-рэтхэу ышIыгъэхэр искус-ствэ лъагэм дештэ.

— Цыф цIэрылохэм ясу-рэтхэм Iоф адэсшIэныр псынIкIэ къысфэхъугъэп, — ело А. Къуанэм. — Уахъ-тэм сышъхъасыгъэп. СшIо-гъэшIэгъоныгъ. МэщбэшIэ Исхъакъ бэрэ сыдэгущылагъ, итворчествэ зыщызгъэгъо-загъ. Тхьабысым Умарэ, Бысыдж Муратэ, нэмыкIхэм ясу-рэтхэм псэ апытым фэдэх. ТхэкIо ыкIи композитор цIэрылохэр зэрэтиIэхэм тилофшIэн къэгъэ-баи.

тэкIэ, дунаим зэрехыжыгъэр ошIэм, къыбдэгущыIэ пшIоигъоу нэшIукIэ уеплъы.

Адыгэ Республикэм культу-рэмкIэ и Министерствэ иотдел ипачау Шэуджэн Бэлэрэ Ады-геим исурэтышIхэм я Союз ит-хьаматэу Хъуажь Рэмэзанрэ язэ-фэхъысыжхэр лъэхъанэу тызы-хэтым епхыгъэх. Литературэм-рэ искусствэмрэ нахъ зэпэблагъэ шIыгъэнхэмкIэ хэкIыплэшIухэр щылэх. Литературэм и Ильэс фэгъэхыгъэ пчыхъзэхыхъэхэр тхылъеджаплэхэм, музейхэм, культурэм иунэхэм, еджаплэхэм ащыкIощтых. Тхаклохэр, сурэ-тышIхэр зэлукIэгъухэм ахагъэ-лэжьэщтых. Гъэхъагъэхэм ямы-закъоу, щыкIагъэу тилэхэм, плы-ныгъэм зыкъегъэлэтыгъэным игъэкIотыгъэу атегушылэщтых.

Сурэтхэм арытхэр: **культурэм IофышIэхэу зэхахъэм хэлэжъа-гъэхэр; сурэтхэу къыцагъэлъа-гъохэрэр.**

тым ихудожественнэ пачау Шхъэлэхъо Светланэ шылэны-гъэм къыпкъырыкIызэ, театрэмрэ литературэмрэ зэрэзэпхыгъэхэр къыIотагъ. Сыд фэдэ спектак-лэ агъэуцущтми, тхаклом итвор-чествэ къыцаублэ. Ац икъэлэ-мылэ къыпкъыгъэ пьесэр ары режиссерым Iоф зыдишIэрэр, артистхэм арихыплэрэр. Лъэпкъ театрэм литературэм и Ильэс къэгъэлъэгъонхэу илэштхэр ис-кусствэр зышIогъэшIэгъонхэм агу рихынхэу Шхъэлэхъо Светланэ елпытэ. Лъэпкъ театрэу И. Цэйм ыцIэкIэ щытым иартистхэу Уай-къокъо Асыет, Джымэ Заремэ, Къуижь Людмилэ, Жъудэ Ас-кэрбий зэхахъэм хэлэжъагъэх, адыгабзэкли, урысыбзэкли усэ-хэм къаджагъэх.

Иэтырэр В. Пужелевым хи-гъэунэфыкIыгъ. НэпцI зы-хэлъ литературэм цыфхэр гъогу пхэндж зэрэтырищэ-хэрэр зэхахъэм къыщалауагъ.

Тхылъхэр, сурэтхэр

Урысыем изаслуженнэ сурэтышIэу, Адыгеим ина-роднэ сурэтышIэу Пэтыюшэ Феликс тиреспубликэ итха-кIохэм Iоф зэрадишIагъэр хэушъхъафыкIыгъэу къагъэ-лъагъэ. КIэрэщэ Тембот ыт-хыгъэу «Шыу закъом», МэщбэшIэ Исхъакъ иусэхэр зыдэт тхылъым, нэмыкIхэм къадэхъэгъэ сурэтхэр Ф. Пэтыуащэм ышIыгъэх.

САМБО. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Сербием кIощтых

Урысыем самбэмкIэ икIэх зэнэкъокъоу Астрахань щыкIуагъэм 1997 — 1998-рэ ильэсхэм къэхъугъэ кIалэхэр хэлэжъагъэх. Адыгеим ибэнакIохэм медали 4 къыдаыхыгъ.

ЦыкIу Рэмэзан, кг 48-рэ, Чэ-тыжъ Нурбий, кг 70-рэ, ятIонэрэ чыплэхэр къафагъэшъошагъэх. Тренер-кIэлэгъаджэхэр Шэумэн Байзэтрэ Джармэкъо Нурбийрэ. Бат Рэмэзан, кг 75-рэ, Хьодэ Ислъам, кг 65-рэ, джэрэ медаль-хэр къахыгъэх. Тренер-кIэлэгъаджэхэр Хьот Юныс, Хьабый Байзэт, Хьот Алы.

ЦыкIу Рэмэзанрэ Чэтыжъ Нурбийрэ Урысыем ихэшыпы-кIыгъэ командэ аштагъэх. Ев-ропэм изэнэкъокъоу Сербием мэлылфэгъу мазэм щыкIощтым хэлэжьэщтых.

Мерэм Дамир, Къуижь Бис-лъан, Теуцожь Алы медальхэр къыдамыхыгъэми, Астрахань дэгъоу щыбэнагъэх.

ГАНДБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЫР

«Адыиф-2» — «Ростов-Дон-2»

Урысыем гандболымкIэ ибзылфыгъэ командэхэу апшъэрэ купым хэтхэм язэлукIэгъухэр Мыекъуапэ щэкIох. Краснодар, Ижевск, Ростов-на-Дону, Мыекъуапэ яятIонэрэ командэхэр зэдэшIэх.

«Адыиф-2»-р Краснодар икомандэу «Кубань-2»-м 30:27-у текIуагъ. Тыгъуасэ «Адыиф-2»-р «Ростов-Дон-2»-м Iуклагъ. Непэ сыхъатыр 3-м Адыгеим игандболисткэхэр Ижев-скэ икомандэу «Университет»-2-м дешIэщтых.

Суперлигэм щешIэрэ «Адыифым» итренер шхъалэу, Уры-сыем изаслуженнэ тренерэу Анатолий Скоробогатовым зэрилпытэрэмкIэ, ныбжьыкIэхэм ясэнаушIыгъэ хагъэхъо-ным фэшI апшъэрэ купым хэт командэхэм яухъазырыныгъэ зэрэхагъахьорэм имэхъанэ зыкIэлэты. Тиреспубликэ щагъэсэрэ пшъашъэхэр арых «Адыифым» апэу аштэщтхэр.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

ЗэхъышIагъэр ыкIи къыдзыгъэ-кIырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащы-псэурэ тилъэп-къэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамал-хэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыIэр:

385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шхъалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэжIыж зы-хырэ секретары: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлъы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэIоры-шIапл, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр

4015

Индексхэр

52161

52162

Зак. 247

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шхъалэр Дэрбэ Тимур

Редактор шхъалэм иапэрэ гуадзэр

МэщIэкъо Саид

Редактор шхъалэм игуадзэр — пшъэдэжIыж зыхырэ секретары Хьурмэ Хьусен